ОРНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫН! 40-дэхи жэлээ гарана

УРЯАД ҮНЭН

Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

(...22) | 1963 оной мартын 13, среда | Сэн 2 мүнгэн

ХЭРЭГЭЭ ҺАЙН МЭДЭЖЭ, ТОДОРХОЙГООР ХҮТЭЛБЭРИЛХЭ

РСФСР-эй колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүдэй начальнигуудай, парткомуудай секретарьнуудай зүблөөн

...мартын 11. ...жэлэй таба- ...ФСР-эй хүдөө ...мэрилэгшэдэй ...гонууд табиг- ...гонуудые ам- ...идхэхэ хэрэг- ...ка, РСФСР-эй ...удай үйлэдбэ- ...үүдэй началь- ...йна комитедүү- ...удай зүблөөн Кремлиин Ехэ ордон соо мүнөөдэр нээгдээ.

Нүхэд **Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, Ф. Р. Козлов, А. Н. Косыгин, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Н. С. Хрущев, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов** болон **В. И. Поляковой** президиумдэ ерэжэ һуухадань, зүблөөндэ хабаадагшад тэдэниие хани халуунаар угтаа.

Колхоз болон совхозуудые бүри һайнаар хүтэлбэрилхэ, хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ түсэбүүдые дүүргэхэ талаар партийна комитедүүдэй болон үйлэдбэриин управленинүүдэй зорилгонууд тухай КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай РСФСР-тэхи Бюрогой Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо **Л. Н. Ефремов** элидхэл хээ.

Нүхэр Л. Н. Ефремовэй элидхэл

...съездын түү- ...ринүүдээр, ...Программаар ...ет арад манай ...зм байгуулха ...граммые бэе- ...эн зоригтой- ...йна гэжэ нү- ...ээ.

...гай ноябриин ..., бүхы ара- ...лда шухала ...Ороной эко- ...тын шухалын ...нууд Пленум ...С. Хрущевой ...соо марксист- ...ор али бүхы ...элгдээ, тэ- ...замууд зааг- ...риин шэнжэ ...ртийна орга- ...н хубилгаха ...ала болоһо- ...дээ, тэдэнэй ...ар шэнэ бай- ...хойлогдоо.

...захяануудые ...Коммунис ...Н. С. Хрущев ...һна Комитет ...тэ, илан- ...хойшо ара- ...һалбаринуу- ...эр дэбжээхэ, ...культурые ...адай байдал ...ха талаар ...лэй, полити- ...хээ. Сталин- ...гые болон тэ- ...уудые эрид ...партида хар- ...сохин зай- ...парти хадаа ...далай ленин- ...ажахые хү- ...скэ гол ёһо- ...һэргээгээ, ...һайнаар хү- ...р томо, үнэ- ...ционно хэм- ...улээ.

...-гай сентяб- ...(1953 он) ...хые дэбжээ- ...мо хэмжээ ...үүлэгдээ гэ- ...в заана. Эдэ ...урэ дүн үгөө. ...районуудта ...аруугүй бай- ...рэгшэ жэлдэ ...иллиард пүүд ...аһан байгаа. ...о таряа ма- ...эзнь хэзээдэ- ...Энэ хадаа ...радай элитэ ...!

...иин хүдөө ...лэгшэд бү- ...хамта орол- ...аллаа. Рес- ...совхозууд 2 ...ллион пүүд — ...одоо 352 ...ехэ ороо̒һо ...рэндэ худал- ...а худалдал- ...оор, һү —1 ...тонноор ехэ ...үндэгэн, ноо- ...бэлэдхэгдээ. ...толгой олон

...й ноябриин ...ан абаһан ...роной бүхы ...түргэнөөр ...ымын мате- ...үндэһэ ...йгуулха шэ- ...үгөө. Ара- ...йна талаар ...шэнэдхэһэн ...он тэрэнэй ...оролдол- ...улалтын ге- ...үдые шиид- ...арга олго-

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдэй ёһоор Россин Федерациин 42 хизаар болон областьнуудта промышленна болон хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүтэлбэрилхын тулада партиин ами амяараа хоёр крайком, хоёр обком байгуулагдаа. 9 автономито республикада промышленностиин талаар бюро болон хүдөө ажахын талаар бюро байгуулагдаа. Промышленностиин гү, али хүдөө ажахын булюу байһан областьнууд болон автономито республикануудта партиин обкомууд хуушанайнгаа хэбээр үлөөгдэһэн байна.

Колхоз, совхозуудые хүтэлбэрилхын тулада 795 управлени байгуулагдаа. Урда тээнь бии байһан партиин 1867 хүдөөгэй райкомуудай орондо 784 хүдөөгэй үйлэдбэриин партийна комитет, тэрэшэлэн хойто зүгэй, ой тайгатай, хадалиг газартай районуудай 148 партком байгуулагдаа. Партийна комитедүүд, үйлэдбэриин управленинүүд хүдөө ажахые һайн мэдэхэ хүнүүдээр хангагдаһан байна.

Коммунис байгуулалтын ударна фронт, бүхы партиин, бүхы арадай хэрэг бологшо хүдөө ажахые хүсэн түгэлдэрөөр шэнээр дэбжээхын тулада мүнөө манай парти хүсэлэл оролдолгоёо зорюулжа байна.

Удаадахи хоёр-гурбан жэлэй турша соо 5 миллиард пүүд хүрэтэр товарна ороо̒һо таряа абадаг болохын, тайлбарилан хэлэбэл, гүрэндэ худалдахын тулада 1963 ондо 4 миллиард 200 миллион —4 миллиард 500 миллион пүүд ороо̒һо таряа бэлдэхэ гээшэ ниитэ партиин, ниитэ гүрэнэй зорилго болоно гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев табиһан байна. Россин Федераци бүри мүнөө жэлдэ 2,5—2,6 миллиард пүүд ороо̒һо таряа бэлэдхэжэ хубитаяа оруулалсаха ёһотой.

Энэ бүгэдэ арадай зорилгые хүдөөгэй ажалшад ехэ һайшаалтайгаар угтаа. Жэлэй дүн гаргаха, ороо̒һо таряа бүри элбэгээр абажа худалдаха тухай КПСС-эй ЦК-гай Президиумдэ нүхэр Н. С. Хрущевой эльгээһэн бэшэгэй ёһоор колхоз, совхозууд, үйлэдбэриин управленинүүд, партийна комитедүүд хэмжээ ябуулгануудые зохёоходоо, мүнөө жэлдэ ороо̒һо таряа бүри элбэгээр абахын, бэлэдхэхын тулада бии байһан арга боломжонуудаа бүри хүсэдөөр ашаглаха хэрэгтэ гол анхарал хандуулна.

Колхоз, совхозуудай хараалһан, тиигээд Россин Федерациин область, хизаарнуудай партийна болон советскэ органуудай хүргэһэн мэдээнһээ хаража үзэхэдэ, ургаса ехэтэй, үнэтэ ургамалнууд бүри ехээр үргэдхэгдэхэ гэжэ 1963 оной тарилгын талмайн хубаарилгаар хараалагдана.

Олон жэлэй, нэгэ жэлэй ногоонуудай талмай 4 миллион гектараар, сэбэр паарай 625 мянган гектараар хороогдохо. Нэгэ миллион үлүүтэй шэнэ газар ашаглагдаха. Ороо̒һото болон ороо̒һото бобово ургамалнууд нёдондонойхиһоо 10 миллион гектараар ехээр таригдажа, 89,5 миллион гектар болохо байна. Ороо̒һото ургамалнууд нёдондо бүхы тарянай газарай 59 процентые эзэлһэн байгаа һаа, мүнөө 66 процентыень эзэлхэ юм. Ороо̒һото ургамалнуудай шанарынь һайжарха.

Тарилгынгаа талмай иигэжэ хубаарилхада ороо̒һо таряа болон тэжээл бүри элбэгээр абахын тулада бии байһан арга боломжонуудаа бүри һайнаар ашаглаха арга олгоно.

Намарай ургамалнуудай тарилгаһаа ороо̒һо бүри элбэгээр хуряажа абаха гээшэ таряа ехээр абаха, бэлэдхэхэ горитойхон нүхэсэл болоно. 1963 ондо хуряажа абахаар республика дотор 28 миллион гектар гү, али нёдондо жэлдэ хуряажа абтаһанда орходоо 4,8 миллион гектараар ехэ намарай тарилга хэгдэһэн байгаа. Намарай ургамалнуудай тарилгые үргэдхэхэ гээшэ ехэхэн арга боломжо болоно гээшэ. Мүнөө жэлдэ хабарай ороо̒һото ургамалнуудай талмай 5 миллион үлүүтэй гектараар, тэрэ тоодо ороо̒һо абаха кукурузын, горохой, бобын —4,5 миллион гектараар нэмэхэ байна.

Зүгөөр бидэнэр бүри үндэр баян ургаса абахын түлөө тэмсэхэ ёһотойбди. Ургасые дээшэлүүлхэ гээшэ газар таряалангай талаар манай гол арга боломжо, гол зорилго болоно. Гектар бүриһөө нэгэ центнерээр ехэ ургаса абаад байгаа һаа, манай тарилгын талмайе хараадаа абахада 500 миллион пүүд ороо̒һо таряан нэмэжэ абтаха болоно бшуу.

Тиимэ болохолоороо, мүнөө жэлдэ 2,5—2,6 миллиард пүүд ороо̒һо таряа гүрэндэ худалдаха бүхы арга боломжо Россин Федерацида бии байна. Харин энэ зорилго амжалтатайгаар шиидхэхын тулада ехээр, оролдосотойгоор хүдэлхэ хэрэгтэй.

Тарилгынгаа талмайн хубаарилгые бодотоор бэелүүлхэ, тэрэниие саашадань һайжаруулхын тулада оролдосотойгоор хүдэлхэ гээшэ мүнөө партийна органуудай, үйлэдбэриин управленинүүдэй, колхоз, совхозуудай парторганизацинуудай түрүүшын ээлжээнэй уялга болоно.

ЦК-гай мартын Пленумһээ хойшо ногоо тарилсадаг гуримай хорото хойшолонгуудые усадхаха зуураа, колхоз, совхозууд газарые бүри һайнаар ашаглаха талаар зарим хүдэлмэри хээ. Гэбэшье 1962 ондо РСФСР дотор 20 миллион гектар шахуу гү, али хахалагдадаг газарай 15 процентые олон жэлэй болон нэгэ жэлэй ногоонууд, паараар эзэлһэн байгаа.

Газар саашадань бүри һайнаар ашаглаха, таряалан бүри болбосон ёһоор эрхилхэ, ургасые дээшэлүүлхэ талаар хүдэлмэрилхэдөө түрүүшүүлэй дүй дүршэлые үргэнөөр хэрэглэхэ шухала. Үнгэрэгшэ жэлдэ манай республика дотор хоёр мянга шахуу ажахы гектар бүриһөө 100, мүн дээшэшье пүүд ороо̒һо таряа хуряажа абаһан байгаа.

Тиихэтэй хамта газар таряалан үшөөл болбосон ёһоор эрхилжэ шададаггүй, үрэһэ ургуулан абаха хэрэгэй задагай байһан, мүн үтэгжүүлгын һулаар хэрэглэгдэдэг дээрэһээ бидэнэр муу ургаса абанабди.

Манайда гол дутуумнай зайсуулагдаагүй. Ушарынь, тон адли эрхэ байдалда байдаг колхоз, совхозууд ондо ондоо үрэ дүн туйлана. Алтайн болон Красноярска хизаарнууд, Новосибирскэ, Омско, Челябинска областьнууд хэдэн жэлэй турша соо ороо̒һото таряанай муу ургаса хуряана. Тэдэнэр 1962 ондо гүрэнэйнгөө үмэнэ ехэ үритэй үлөө.

1963 ондо ороо̒һо таряа бүри элбэгээр ургуулан абажа, бэлэдхэхэ талаар Россин Федерациин үмэнэ табигдаһан зорилгые область, хизаар болон автономито республикануудай партийна организацинууд, үйлэдбэриин управленинүүд бодотоор бэелүүлхэ талаар мүнөө хүдэлмэрилжэ ороо. Энэ зорилго шиидхэлгэдэ оруулагдаха тодорхой туһа нэмэринүүд үнгэрһэн партийна конференцинүүд, коммунистнуудай суглаанууд, колхознигууд болон совхозуудай хүдэлмэришэдэй хамтын суглаанууд дээрэ тодорхойлогдоо.

Хараалһан түсэбүүдээ бодотоор бэелүүлхэ, абаһан уялгануудаа дүүргэхэ гээшэ мүнөө гол шухала хэрэг болоно. Табиһан зорилгонуудаа дүүргэхын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэхэ талаар Краснодарай хизаарай Усть-Лабинска үйлэдбэриин управлениин партийна комитет болон мэргэжэлтэд үльгэр жэшээ харуулна. Бии байһан арга боломжонуудаа бүри һайнаар ашаглаха хэрэгтэ тэдэнэр таряашадые элсүүлэн эмхидхэнэ.

Таряан ажахые хүгжөөхэ асуудал шиидхэхэ зуураа, техническэ ургамалнуудые, хартаабха болон овощ бүри элбэгээр ургуулан абаха, бэлэдхэхэ тухай бидэнэр мартаха ёһогүйбди. Энэ талаар олон юумэ хэхэ хэрэгтэй. Фасоль, сой гэхэ зэргын иимэ үнэтэ ургамалнуудые тариха гээшэ угаа шухала удха шанартай гээд нүхэр Ефремов хэлээ.

Хабарай тарилгада бэлэдхэхэ асуудалнуудта нүхэр Ефремов элидхэл соогоо нилээд дэлгэрэнгыгээр тогтоһон байна. Ороо̒һо таряа, хүдөө ажахын бусад продуктнуудые бүри элбэгээр абаха талаар хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудые бодотоор бэелүүлхэ хэрэгтэ хабарай тарилга шиидхэхы удха шанартай гээд элидхэлшэ заагаа.

РСФСР-эй колхоз, совхозууд мүнөө жэлдэ 92 миллион гектар үлүүтэй газарта тарилга хэхэ. Газарай хүрьһэ тарилгада бэлэдхэхэ, намарай тарилгые харууһалха, хабарай хахалалга хэхэ ехэ хэмжээнэй хүдэлмэри дүүргэхэ ёһотой. Тиихэдээ газарай шингээ табихагүйнь тулада энээниие түргэнөөр, эмхитэйгээр хэхэ хэрэгтэй. Намарай тарилгын ямар байһые наринаар шалгажа үзэхэ, тэрэнэй хойноһоо зохихо харууһалга хэхэ шухала.

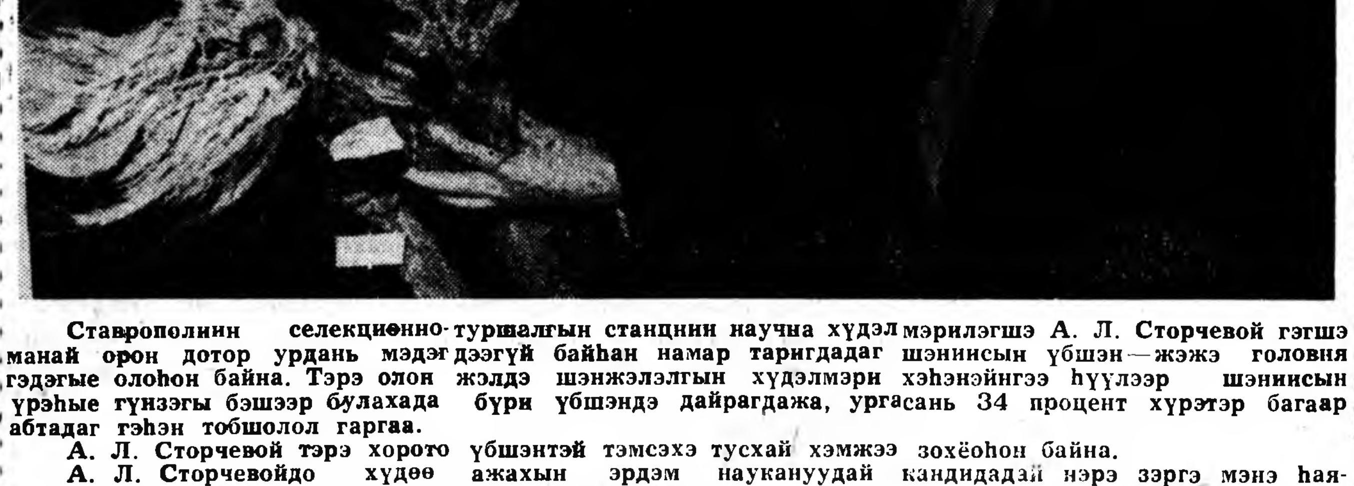
Шалгалтын харуулһанай ёһоор, хэдэ хэдэн область, хизаар болон автономито республикада хабарай тарилгада бэлэдхэхэ талаар горитой дутагдалнууд бии. Үрэһэ һэлгэжэ, сэбэрлэжэ, тарилгын шанарта хүргэхэ хүдэлмэри удаанаар хэгдэнэ. Олон ажахынуудта хартаабхын үрэһэн дутуу байһаар.

Машинно-тракторна паркда һайнаар бэлдэхэ гээшэ хабарай тарилга амжалтатайгаар хэжэ дүүргэхэ хэрэгтэ ехэ удха шанартай. Гэхэ зуура, хэдэ хэдэн областьнуудта техникэ заһабарилга унжагайран нобшоржо байнхай. Энэ талаар Липецкэ, Кемеровскэ, Пермскэ болон бусад областьнууд гээгдэжэ ябана.

Хабарай тарилгые амжалтатай һайнаар үнгэргэлгэ механизаторнуудай хэр хүсэд байһанһаа нилээд дулдыдаха болоно. Федерациин колхоз болон совхозуудта механизаторнуудай һураха 20 мянга шахуу һургуули эмхидхэгдэнхэй. Тэдэ һургуулинуудта 500 мянга үлүүтэй колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд болон алба хаагшад ажалһаа һамшангүйгөөр һуража байна. Мүнөө жэлдэ хүсэд хүрэхэ тоотой механизаторнуудые бэлдэхэ, машинануудаа хоёр халаан соо хүдэлгэн, хүдөө ажахын хүдэлмэриие эмхитэй һайнаар дүүргэхэ шухала.

Нүхэр Ефремов саашадаа мал ажал хүгжөөхэ зорилго-

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

Ставрополиин селекционно-туршалгын станциин научна хүдэлмэрилэгшэ А. Л. Сторчевой гэгшэ манай орон дотор урдань мэдэгдээгүй байһан намар тариgдадаг шэниисын үбшэн—жэжэ головня гэдэгые олоһон байна. Тэрэ олон жэлдэ шэнжэлэлгын хүдэлмэри хэһэнэйнгээ һүүлээр шэниисын үрэһые гүнзэгы бэшээр булахада бүри үбшэндэ дайрагдажа, ургасань 34 процент хүрэтэр багаар абтадаг тэһэн тобшолол гаргаа.

А. Л. Сторчевой тэрэ хорото үбшэнтэй тэмсэхэ тусхай хэмжээ зохёоһон байна.

А. Л. Сторчевойдо хүдөө ажахын эрдэм наукануудай кандидадай нэрэ зэргэ мэнэ һаяшаг олгогдобо. Зураг дээрэ: А. Л. Сторчевой (дундань байна) хүдөө ажахын эрдэм наукын доктор М. М. Якубцинер (зүүн таладань) болон профессор М. К. Хохряковые намар тариgдадаг шэниисын элдэб сортнуудай жэжэ головня гэдэгтэй танилсуулжа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй *МЭДҮҮЛГЭ*

1963 оной мартын 7-до Багдадта Ирагай коммунис партиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Хусейн Ар-Рады (Салям Адиль), партиин ЦК-гай гэшүүн нүхэр Мухаммед Хусейн Абу аль-ис болон Ирагай компартиин элитэ ажал ябуулагша нүхэр Хасан Увейни гэгшэд саазалагдаба гэжэ Багдадай радио дамжуулба.

Энэ аймшагтай ехэ гэмтэ ябадал бүхы дэлхэйн түрүү хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэлые ехээр һэндэһэн байна.

Ирагай правительство «эрхэ сүлөө, нэгэдэл болон социализм байгуулха» политика ябуулхабди, ООН-ой устав баримталнабди, хүн түрэлтэнэй эрхэ сүлөөгэй декларации сахихабди гэжэ соносхоһон аад, хүн ёһоной болон демократиин эгээлэй ёһо гуримые доромжолон, Ирагай арадта, бүхы дэлхэйн түрүү олониитэдэ эсэргүүсэжэ байһан тухайнь энэ муухай ябадал гэршэлжэ үгэнэ. Ирагай зонхилогшод Ирагай арадай эрхим хүбүүдые алаха, хюдаха, хэһээхэ замаараа улам бүри муу муухай ябадалдаа дашууржа байна.

Нүхэр Хусейн Ар-Рады болон тэрэнэй ханинар бүхы наһан соогоо Ирагай арадай эрхэ сүлөө болон жаргалай түлөө тэмсэһэн байна. Нури Саидай империалис ёһо гурим тогтоогоод байһан хэсүү жэлнүүдэй үедэ тэдэнэр хэдэн дахин мүрдүүлһэн, түрмэдэ һууһан байгаа. Касемэй диктатурын үедэ тэдэнэр нюусаар тэмсэл хэжэ байһан юм. Ирагай коммунис партиин элитэ ажал ябуулагшадые саазалалга хадаа угаа ехэ хатуу шэрүүн гэмтэ ябадал болоно. Ирагта мүнөө үедэ коммунизмда эсэргүү ябадалые һүжэрөөжэ байһан үедэ иимэ гэмтэ ябадал хэгдэбэ.

Ирагай коммунис партиин элитэ ажал ябуулагшадые, өөрынгөө арадай эрхэ сүлөө болон жаргалай түлөө сухарилтагүйгөөр тэмсэгшэдэй шуһа адхаһанайнь түлөө советскэ коммунистнууд, бүхы совет арад, бүхы дэлхэйн түрүү олониитэтэй хамта дураа гутажа, зэбүүрхэжэ байһанаа мэдүүлнэ.

КПСС-эй Центральна Комитет иимэ зэрлиг аашануудые гаргажа байһан ябадалые эрид буруушаагаад, Ирагай коммунистнуудай, демократуудтай болон бүхы патриодуудтай ами нэгэн байһан тухайгаа мэдүүлнэ.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ.

АДУУҺА МАЛ ҮСХЭБЭРИЛГЭ— ТОН ШУХАЛА ЗОРИЛГО

1962 ондо республикымнай колхоз, совхозууд таряан ажалайшье, мал ажалайшье продуктнуудые эрид ехээр элбэгжүүлхэ арга боломжоёо хүсэд хэрэглэжэ шадангүй, абаһан уялгаяа дүүргэнгүй, алишье талаараа нилээд хохидолдо ороһон байна. Колхоз болон совхозуудынай мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргээгүйнь ехэ гэмшэлтэй. Түнхэнэй, Хяагтын үйлэдбэриин управленинүүдэй ажахынууд — мяхаар, Мухар-Шэбэрэй, Кабанскын, Улаан-Үдын управленинүүдэй ажахынууд — һүөөр, Хориин, Зэдын, Баргажанай управленинүүдэй ажахынууд — нооһоор үнгэрэгшэ жэлдэ илангаяа ехэ гээгдэлдэ ороһон байна. Мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха талаар дурсагдагша үйлэдбэриин управленинүүдэй ехэ гээгдэлдэ ороһоной гол шалтагаануудай нэгэниинь юуб гэхэдэ, тэдэнэр малайнгаа тоо толгойе эрид түргэн олошоруулха хэрэгтэ хүсэд анхаралаа хандуулнагүй. Алибаа малаа эрид түргэн үсхөөгүй һаа, мал ажалай продукт элбэгжүүлхэнь бэрхэтэй ха юм.

Тиигээд хайшан гээ һаа, малайнгаа тоо толгойе түргэн олошоруулхаб гэһэн асуудал гарана. Энэ асуудалда харюусахань түбэгтэй бэшэ. Түбхын түрүүндэ эхэ малай (үнеэдэй, хонидой, эмэ гахайнуудай, гүүдэй) тоо олон болгожо, жэл бүхэндэ эхэ мал бүриһөө түл абаад, нэгэшье толгой гарзалуулангүй түлжүүлхэ шухала. Иимэ арга боломжо колхоз, совхоз бүхэндэ бии гү? Бии даа, лаб бии! Зүгөөр энэ арга боломжоёо ажахы бүхэн зүбөөр хэрэглэжэ шадаха зорилготой. Гол түлэб юун дээрэһээ энэ зорилго бэелүүлэгдэнэгүйб гэхэдэ, зарим ажахынуудта эхэ мал олоор һубайрна, абтаһан түл элдэб шалтагаанаар гарзална. Зуун эхэ мал бүхэнһөө жэл соо хэды толгой түл абтааб гэжэ хараад үзэбэл, зарим ажахынуудта аргагүй үсөөхэн байна. Жэлэй турша соо адууһа малайнгаа тоо толгойе олошоруулаагүй, харин бүри үсөөрүүлжэрхиһэн ажахынууд бии. Жэшээлхэдэ, 1962 ондо Хяагтын, Хориин үйлэдбэриин управленинүүдтэ бодо малайнь тоо хороо, Улаан-Үдын управленидэ үнеэдынь үсөөрэнхэй, Баргажанай управленидэ хонидойнь тоо хоронхой. Олохон ажахынуудта эмэ гахайнуудайнь тоо үсөөн болоһон байна.

Адууһа мал үсхэбэрилгэдэ анхарал багатайгаар хандадаг, энээниие шухалын шухала үйлэ хэрэг мүн гэжэ тоолодоггүй, энэ хэрэгтэ барга бүдүүлиг зан гаргадаг ушарһаал иимэ ехэ дутагдалнууд ажахынуудта жэлһээ жэл бүри тохёолдоно бшуу. Мал үсхэбэрилгын хэрэгые зүн дагаан өөрөө бүтэхэ шэнгеэр бодоод, миил һуужа болохогүй. Али бүхы адууһа малайнгаа тоо толгойе жэлһээ жэлдэ хэлбэришэгүйгөөр олошоруулжа байхын тулада ехэ юумэ хэхэ, түсэбэй ёһоор бодото хэмжээнүүдые бэелүүлхэ шухала. Түбхын түрүүндэ эхэ мал бүхэнһөө жэл бүри түл абахын тулада тэрэниие заабол үрэжүүлхэ, ороондо оруулха хэрэгтэй байһаниинь элитэ. Теэд үрэжүүлгын хүдэлмэриие ажахын хүтэлбэрилэгшэд яахадаашьеб тооногүй.

Мүнөө үедэ колхоз, совхозуудай эбэртэ бодо мал тушаа хаража үзэхэдэ, бодо малай ниитэ тоо толгой соонь үнеэд ехэ үсөөн байна, зарим ажахынуудта миил гушаад процент болоно. Тиихэдэ гүрэндэ мяха худалдаха түсэбөө дүүргэхын тулада олохон ажахынууд шэгнүүрээ хүсөөгүй жэжэхэн буруунуудые тушааха баатай болоно. Энэ хадаа илангаяа эбэртэ бодо мал үсхэбэрилгын хүдэлмэриин ехэ хангалтагүй байһанай бодото гэршэ мүн. Колхоз, совхозуудта иимэ дутуу дунданuудай жэл бүхэндэ шахуу тохёолдожо байхадань, колхозой правлени, совхозой дирекци, тэндэхи эхин партийна организацинууд энээнһээ яахадаашье һургаал абанагүй, ажал хүдэлмэридөө тобшолол хэнэгүй, дутуунуудаа усадхахаар бодото хэмжээ ябуулгануудые хараалнагүй. Мал үсхэбэрилгын хэрэгтэ иимэ харюусалгагүйгөөр хандаха ушарнууд мүнөөшье үзэгдэһөөр. Жэшээнь, Түнхэнэй үйлэдбэриин управленидэ 15200 үнеэд ба эмэ хашарагууд тоологдоно, эдээн сооһоо январь—февраль һарануудта миил 1497 толгойнь ороондо оруулагдаһан байна, тэрэ тоодо ороондо оруулагдаһаар 3400 эмэ хашарагуудһаа оройдоо 91 толгойнь үрэжүүлэгдэнхэй. Тэрэшэлэн Кабанскын үйлэдбэриин управлени 11600 үнеэд болон эмэ хашарагуудайнгаа 1605-ень лэ ороондо оруулаа, тэрэ тоодо 2500 эмэ хашарагуудайнгаа миил 240 толгойень январь—февраль соо үрэжүүлһэн болоно. Баргажанай, Зэдын, Улаан-Үдын үйлэдбэриин управленинүүд баһал иимэрхүү байдалтай.

Үнеэн бүхэнһөө тугал абажа, нэгэшье толгой үхүүлэнгүй, бүрин бүтэн түлжүүлхэ тухай асуудалай эрид шангаар, тон зүбөөр табигдажа байхадань, мүнөө үнеэдээ ороондо оруулангүй, үрэжүүлгын хүдэлмэри ёһотойгоор эмхидхэнгүй байха гээшэ ехэ буруу байна. Колхозой правлени, совхозой дирекци, тэндэхи партийна организаци бүхэн, үйлэдбэриин управлени болон тэрэнэй партком бүхэн энээн тушаа дары түргэн хэмжээ абажа, 1963 ондо ажахы бүхэндэ үнеэн бүриһөө тугал абахаар оролдолго гаргаха болоно. Үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлхэ гээшэ тон зүб. Энэ хадаа ехэ ашатай туһатай, түрүү арга метод байһаниинь мэдээжэ. Теэд искусственна үрэжүүлгын пунктнуудые хүсэд хүрэхөөр эмхидхээгүй аад, энэ хүдэлмэриие һайнаар, шадамар бэрхээр, бүрин түгэлдэрөөр бэелүүлхэ дүй дүршэлтэй болоодүй аад, бухануудые үгы хэхэ гээшые зүбшөөхын аргагүй. Искусственна үрэжүүлгэ хэхэ аргагүй ушарнуудта, искусственна үрэжүүлгын пунктын эмхидхэгдээгүй байһан газарнуудта, илангаяа холын гүүртэнүүдтэ бухануud байха, хэрэглэгдэхэ зэргэтэй.

Колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлени бүхэн мүнөө байһан бүхы үнеэдээ ойрын үдэрнүүдтэ ороондо оруулһан бэеэрээ, ерэхэ жэлэй эхеэр үнеэн бүриһөө тугал абаад, бүлтыень түлжүүлжэ шадабал, эбэртэ бодо малайнгаа тоо толгойе олошоруулгада урагшаа эрид ехэ алхам хэхэ байһаниинь лабтай. Энэ хүдэлмэриин тон ехэ удха шанартай байһыень колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мал ажалай мэргэжэлтэд, үйлэдбэриин управленинүүдэй, тэндэхи парткомуудай хүдэлмэрилэгшэд үнэн зүрхэнһөө ойлгожо, мэнэ гэһээр бодото хэмжээнүүдые абаха болоно.

Колхоз болон совхозууд ниитынгээ эбэртэ бодо малай тоо толгойе эрид түргэн олошоруулхын тула жэл бүхэндэ үнеэн бүриһөө тугал заабол абажа, нэгэшье толгой гарзалуулангүй, бүрин бүтэнөөр түлжүүлхэ зорилготой. Тиигэбэлынь адууһа малайнгаа тоо толгойе олошоруулха талаар 1963 ондо абаһан социалис уялгаяа үйлэдбэриин управлени бүхэн нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ байна, дүүргэхэ ёһотойшье.

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ТРАКТОРНУУДАЙ ХЭР ЗАҺАБАРИЛАГДАЖА БАЙҺАН ТУХАЙ

1963 оной мартын 10-най мэдээгээр

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Үйлэдбэриин управленинүүд	Бүхыдөө заһабарилагдаһаниинь	Үйлэдбэриин управленинүүд	Бүхыдөө заһабарилагдаһаниинь
Баргажанай	77	Мухар-Шэбэрэй	73
Зэдын	73	Түнхэнэй	81
Кабанскын	82	Улаан-Үдын	78
Хяагтын	70	Хориин	70

УЗБЕГЭЙ ССР. Янгиюльскэ үйлэдбэриин управлениин «Шарк Юлдуан» колхозой гэшүүдтэ халуун үдэрнүүд боложо байнхай. Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэдэ гурба дахин хүртэһэн Хамракул Турсункуловай хүтэлбэрилдэг коллектив 1500 гектар дээрэһээ гектар бүриин 35 центнер хлопок абаха гэһэн уялгаяа дүүргэхэ тэмсэл хэжэ байна.

Тэдэнэр хабарайнгаа тарилгада ехэ һайнаар бэлэдхэл хэнхэй. Газараа уһалха ханааб, һубагуудаа сэбэрлээд, минеральна үтэг жүүлгэ поли дээрэ гаргажа байна. Зураг дээрэ: бэлэн болоһон тракторнууд харагдана. Наада таладань колхозой инженер—Салахтдин Назаров механизаторнуудтай хөөрэлдэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Партийна ажабайдал

Түрүү һаалишан партийна суглаан дээрэ тоособо

Валентина Ефремова 1954 онһоо хойшо Тарбагатайн «Маяк» колхозой Бурнашевой фермэдэ һаалишанаар ажаллажа, нилээд баян дүй дүршэлтэй болонхой. Жэлэй туршада харууһалжа байһан үнеэн бүриһөө 1600—1800 литр һү һаажа, колхоз соогоо ходо түрүү һуури эзэлдэг юм.

Үнгэрэгшэ жэлдэ нүхэр Ефремова үнеэн бүриһөө 1800 гаран литр һү һааһан байна. Энэ һаалишан ажалдаа оролдосотой һайнаар, шэнэ онол аргануудые үргэнөөр хэрэглэн хүдэлдэг дээрэһээ иимэ амжалтануудые туйлана.

Валентина Ефремовагай дүй дүршэл бухы малшадай дунда нэбтэрүүлхэ зорилготойгоор партийна комитет партийна суглаан дээрэ тэрэнэй элидхэл шагнаба. Нүхэр Ефремова иигэжэ мэдүүлбэ:

—Энэ жэлдэ би үнеэн бүриһөө 2000 литр һү һааха гэһэн социалис уялга абанхайб. Мүнөө Краснодарай хизаарай Усть-Лабинска үйлэдбэриин управлениин хүдэлмэрилэгшэдэй жэшээгээр бүгэдэ арадай социалис мүрысөөндэ оролсожо, энэ жэлэй 4 һарын туршада үнеэн бүриһөө 1000 литр һү һааха гэхэ гү, али хахад жэлэйнгээ түсэбые хоёр һараар уридшалан дүүргэхэ гэжэ шиидээб. Абаһан уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхэл байхаб. Энэ жэлэй хоёр һарын турша соо үнеэн бүриһөө 524 литр һү һаагааб. Мүн баһа мартдашье бага бэшэ амжалта туйлажа байнаб. Мүнөө сүүдхэдээ үнеэн бүриһөө 9—10 литр һү һаанаб. Иимэ амжалта хайшан гэжэ туйланабиб? Түбхын түрүүн даажа байһан үнеэдээ һайнаар харууһалнаб, саг болзортонь уһална, эдеэлүүлнэб, ажал хүдэлмэридөө түрүү һаалишадай дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэнэб,—гэбэ.

Колхозой партийна суглаан Валентина Ефремовагай дүй дүршэл, үнэтэ үүсхэлые һайшаагаад, тэрэниие бухы һаалишадай шадабари болгохын тула зохихо хэмжээнүүдые хараалһан шиидхэбэри абаба.

Эдэ үдэрнүүдтэ колхозой коммунистнууд түрүү һаалишан Валентина Ефремовагай дүй дүршэл, хахад жэлэйнгээ түсэбые хоёр һараар уридшалан дүүргэхэ гэһэн һайшаалта үүсхэл тухайнь колхознигуудта хөөрэжэ үгэжэ байна.

Мүнөө «Маяк» колхоздо Валентина Ефремовагай үүсхэлые һайшаан дэмжээд, ажалдаа амжалта туйлажа байһан малшад үдэр бүри олошорно. Жэшээнь, һаалишад Александра Гордеева, Галина Богачева, Зинаида Лаптева, Евдокия Михалева, Александра Логунова гэгшэд хахад жэлэйнгээ түсэбые хоёр һараар уридшалан дүүргэхэ гэжэ шиидээд, һү һаалгаяа үдэр бүри дээшэлүүлжэ байна.

В. Норбоев.

Түрүү зэргэдэ

Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой хоёрдохи отделениин партийна организаци (секретаринь нүхэр Цыбикжапов Д. Д.) коммунистнуудые ажалда шэлэн табиха, тэдэнэй үүргэ хэшээлые дээшэлүүлхэ асуудалда ехэхэн анхаралаа хандуулна. Парторганизациин олонхи коммунистнар мүнөө ажахын эгээл харюусалгатай участогуудта, тэрэ тоодо хонишодоор 8 коммунист, һаалишад болон мал адуулагшадаар 9 коммунист хүдэлнэ.

Партиин гэшүүн Санжа Шарапович Доржиевай хүтэлбэрилдэг шубуунай фермэ гүрэндэ үндэгэ худалдаха нэгэдэхи кварталай түсэб дүүргүүтэй байна. Коммунист Лайжу Лубсановай харууһалжа байһан туганнууд үдэр бүриингөө шэгнүүр 700—720 граммаар нэмэнэ. Түл абалгаар хонишодой дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ коммунист Цырендаши Норбоевой хүтэлбэрилдэг отара түрүүлжэ ябана.

Ц. Хандажапов.

Ажал хэрэгээ һайн мэдэжэ, тодорхойгоор хүтэл…

РСФСР-эй колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүү… начальнигуудай, парткомуудай секретарьнуудай зүблөөн…

(Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

…нууд тухай тогтожо хэлээ. Энэ жэлдэ манай республика түсэбэй ёһоор 5 миллион тонно мяха (энэмнай 1962 ондо бэлэдхэһэнһээ 487 мянган тонноор ехэ байна); 19 миллион тонно гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо 2,6 миллион тонноор ехэ һү гүрэндөө худалдаха уялгатай,—гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. 5,7 миллиард үндэгэ, 194 мянган тонно нооһо худалдаха хэрэгтэй.

КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй хараалһанай ёһоор газарайнгаа 100 гектар бүридэ мал ажалай ашаг шэмэ абаха хэмжээндэ хүрэһэн ажахынууд РСФСР дотор улам олон боложо байна. Гэбэшье нииты н мал ажал бүри хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ арга боломжоёо үшөөл хүсэд хэрэглэнэгүйбди.

Үбһэ тэжээл хадаа мал ажалдахи гол шухала зүйл болоно. Үбһэ тэжээлтэйл һаа,—мяханшье, һүншье байха,—гэжэ партиин Центральна Комитет, нүхэр Н. С. Хрущев нэгэнтэ бэшэ заадаг байна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

Кукуруза ургуулан абалга, кукурузын силос даралга адууһа малаа тэжээлээр хангаха хэрэгтэ шиидхэхы үүргэ дүүргэдэг байгаа, дүүргэхэшье байха. Үнгэрэгшэ жэлдэ хэдэ хэдэн область, хизаар болон автономно республиканууд кукурузын ургаса багаар абаһан, силос багаар дараһан, тиигээд адууһа малаа тэжээлээр хангаха ябадалда бэрхэшээл тохёолдуулһан байгаа.

Гэхэ зуура кукуруза, саахарай свёкло, горох, тэжээлэй бобы ургуулжа абахын түлөө ёһотой һайнаар оролдоһон түрүүшүүлэй дүй дүршэл дээрэһээ харахада, мал ажалые тэжээлээр хангалгын асуудал ажахы бүхэндэ богонихон болзор соо шиидхэжэ шадагдаха байна.

Мүнөө үедэ РСФСР-эй олонхи ажахынуудай нииты н малай тоо толгойн хүртэсэ үшөөл бага, һүрэг доторхи үнеэдэй тоо үсөөн байһаар. Олохон ажахынууд хэдэ хэдэн жэлэй турша соо эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ хүртэдэг малай тоогой талаар үнэндөө нэгэл һууридаа тогтоонхой. Омско, Калининска, Рязанска областьнуудта, Башкирай АССР-тэ һүүлэй дүрбэн жэлэй турша соо эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ хүртэдэг үнеэдэйнь тоо 1—2 толгойгоор нэмэһэн байна.

Гахай үсхэлгэ хадаа түргэн саг соо мяха ехээр абаха гол нөөсэ нүхэсэл болоно. Хахалагдадаг газарай 1—2 гектар бүриин 100 тухай килограмм шэгнүүртэй пэжээд гахай шахажа гүрэндөө худалдаха гэжэ колхозууд, совхозуудай урда табигдаһан зорилгые шиидхэхэ шухала.

Үхэрэй мяха ехээр абалга мяха элбэгжүүлхэ гол арга нүхэсэлнүүдэй нэгэн болоно. Бодо үхэрнүүдые байлгажа торлин шахаха, малдаа түхэреэн жэл соо силос эдюулхэ, тэрэшэлэн бухы бэлшээреэ һайнаар хэрэглэхэ, шэгнүүр багатай, туранхай мал үүсхэлхэгүй гэжэ оролдохо шухала. Тиигээд байбал, хэдэн мянган тонно нэмэлтэ мяха абаха болонобди.

Россин Федерациин колхозууд, совхозууд хони олоор үсхэхэ ехэ арга боломжотой. Тиигэбэшье һүүлэй жэлнүүдтэ олохон областьнууд хонидойнгоо тоо толгойе хорооһон, мяха, нооһо, арһа багаар абадаг болоһон байна. Энэ дутагдалаа усадхан зайсуулха, хурьгадые һайнаар тэжээдэг, мяха, нооһо ехээр абадаг нүхэд Эсмухамбетов, Штыкова болон бусад түрүү хонишодой дүй дүршэлые шадамараар ашаглаха хэрэгтэй.

Һү һаалга тушаа тусхайлан тогтожо хэлэхэ шухала. ЦК-гай сентябриин Пленумэй һүүлээр, партийна организацинуудай ёһотой һайнаар хүдэлмэрилжэ ороһон дээрэһээ, колхозууд болон совхозууд үнеэдэй һү гарасые ехэ болгохо, һүнэй абтасые улам дээшэлүүлхэ талаар һайн үрэ дүн туйлаһыень бултадаа һананабди. Гэбэшье олохон ажахынууд туйлаһан хэмжээндээ тогтожо шадангүй, һүнэй малнуудые үдхэхэ асуудалда анхаралаа һуладуулһан байна.

Һү һаалиин хэрэг һайжаруулхын тулада малшадай дунда ябуулдаг хүдэлмэреэ улам шангадхаха, ажал эмхидхэлгын түрүү онол аргануудые эдэбхитэйгээр дэлгэрүүлхэ, фермэнүүдые оньһожоруулха, малые дуран соонь байлгажа эдеэлүүлхэ хэрэгтэй.

Һүүлэй жэлнүүдтэ орон доторнай һү һаалиин малай, овощ-хартаабхын тусхай совхозууд олоор эмхидхэгдээ гэжэ нүхэр Ефремов үргэлжэлүүлэн хэлэбэ. Эдэ совхозуудай эмхидхэгдэһэнтэй дашарамдан, ехэ ехэ городуудай, промышленна центрнүүдэй хүн зониие эдеэ хоолой зүйлөөр хангаха зүб замай олдоһые ажабайдал гэршэлэн харуулаа.

Гэхэ зуура олохон тиимэ совхозууд урдаа табигдаһан зорилгонуудые мүнөөдөө хангалтагүйгөөр шиидхэнэ гэжэ хэлэхэ ушартай бологдоно.

Иимэ байһандань республиканска зургаанууд, түбхын түрүүн РСФСР-эй Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха ба бэлэдхэхэ министерство, тэрэшэлэн совхозуудые һулаар хүтэлбэрилдэг нютагуудай партийна, совет организацинууд ехэ зэмэтэй.

Тусхай совхозуудай ажал хүдэлмэриие дары һайжаруулха ёһотойбди. Городуудые хартаабхаар, овощёор, һүөөр хангаха зорилго шиидхэхэ шухала.

Шэнэ зургаануудай ажал ябуулга тушаа тогтохо зуураа, нүхэр Ефремов иигэжэ хэлэбэ: КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй шиидхэбэриин ёһоор тогтоогдоһон үйлэдбэриин управленинүүдэй нэгэ жэл соо хэһэн хүдэлмэриин дүй дүршэл тэдэнэй тон шухала байһые эли тодоор харуулаа. Үйлэдбэриин управленинүүдэй байгуулагдаһан дээрэһээ колхозууд, совхозуудтахи үйлэдбэриие шадабаритай, зүбөөр хүтэлбэрилхэ арга боломжо хангагдаа. Үйлэдбэриин управленинүүдэй парткомууд гурбан һара шахуу соо хүдэлжэ байна. Эдэнэй үшөөл багашаг дүй дүршэл олоһониинь мэдээтэй. Тиигэбэшье эдэ парткомуудай хэһэн ажал хүдэлмэриһөө харахада, хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүтэлбэрилхэ аша туһатай арга партимнай олоод байна.

Олонхи парткомууд зүб хараа шугам баримталжа, ажабайдал, экономико гүнзэгыгөөр шэнжэлэн, колхозно-совхозно үйлэдбэри хүгжөөхэ үндэһэн шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ гол хүсэеэ табина, хүдэлмэрилэгшэдые шэлэн олохо, хубаарилан табиха хэрэгтэ, гүйсэдхэл шалгаха асуудалда ехэ анхарал хандуулна.

Ажалай эрхим жэшээ дээрэ хүнүүдые һургаха, эрдэм наукын туйлалтанууд ба түрүү дүй дүршэлые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ гээшэ үйлэдбэриин управленинүүдэй, партийна комитедүүдэй эмхидхэлэй хүдэлмэридэхи гол зүйлынь болохо ёһотой.

Үйлэдбэриин олохон управленинүүд, партийна комитедүүд ажалай эмхидхэлые улам һайжаруулһанай, хүдөө ажахын үйлэдбэриие үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулһанай үндэһөөр ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хүдэлмэри ябуулжа байнхай. Энэмнай хүдөө ажахыдахи бухы ажал хүдэлмэриин үндэһэн асуудал болоно.

Үйлэдбэриин управленинүүд, партийна организацинууд колхоз, совхоз бүхэндэхи алба захиргаанай болон хангалгын хүдэлмэрилэгшэдэй бүридэлые тон наринаар шалгажа үзэхэ, үлүү гаргаша усадхаха хэмжээнүүдые хараалан бэелүүлхэ, ажахы бүхэнэй ашагтай һайнаар хүдэлмэрилхэ ябадал туйлаха зэргэтэй.

Партийна комитедүүд, үйлэдбэриин управленинүүд гээгдэнги ажахынуудтаа онсо анхарал хандуулан, үйлэдбэри хүгжөөхэ нөөсэ арга боломжоёо ашаглалгадань үдэр бүри туһалха уялгатай.

Гэбэшье партийна комитедүүдэй, хүдөө ажахын зургаануудай зарим хүтэлбэрилэгшэд колхоз, совхозуудые хүтэлбэрилгын хуушан арга методһээ хахасаадүй, олон бэшэг, захиралта болон заабаринуудые эльгээдэг байһаар.

Ажал хэрэгтээ иимээр хандабал, ЦК-гай ноябриин Пле-

нумэй эрилт…
гүй байна. П…
дүүд, үйлэдб…
нүүд суглаа…
справкануу…
тоол шиидхэб…
харин ажахы…
дэлмэри ябу…

Колхозууд,…
тийна эхин ор…
лэдбэри хүтэ…
дые хүмүүж…
дэнь парти…
найдамтай т…
той. Үйлэдбэр…
лохо, эдэбхи…
гаха, комму…
һан хэрэгэй…
гые дээшэл…
тэдэндэ туһа…
зорилгонууд…
хүдөө нютаг…
зай, комсомо…
нуудай үүргэ…
Партийна ко…
молой, профс…
цинуудые бү…
бэрилхэ зэрг…

Нүхэр Еф…
гээ түгэсхэл…

— Росси…
тийна орган…
ажахын бухы…
партиин таби…
лүүлхэ — 19…
ард 500 милл…
600 миллион…
даха, хүдөө…
хы продуктн…
гүрэнэй түсэ…
тиин манай…
хүсые улам б…
зохихо хубит…
тула хаба ш…
хүдэлхэбди г…
нэһөө Лени…
Комитедые,…
щевые найд…
гыт.

Нүхэр Еф…
зүбшэн хэлсэ…
нодарай хиза…
ска колхоз, с…
бэриин упра…
мой секрета…
Ставрополи…
ровско колх…
лэдбэриин…
чальник…
ров, Костро…
«XII Октябр…
лэгшэ **П. А…**
хүрьһэтэй…
ральна райо…
хые шэнж…
профессор…
рев, Моск…
«Заокско»…
ханизатор…
бусад үгэ хэ…

Мүнөөдэр…
Украинын…
зуудай үйлэ…
нинүүдэй па…
дэй секрета…
чальнигууда…
гээгдэхэ ам…
нэгэн дууга…

Зүблөөн…
жэлүүлһээр…

ЛЕНИНСКЭ ПАРТИЙНА ЁҺО НАРИНААР САХИХЫН ТҮЛӨӨ

Литература, искусствын ажал ябуулагшадтай парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй хэһэн уулзалга дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэлэһэн «Баян удха бодол ба уран мэргэн шадабари гээшэ совет литература, искусствын агууехэ хүсэн мүн» гэһэн үгэнь мартын 10-да «Правдада» толилогдобо.

КПСС-эй Центральна Комитет үзэл сурталай хүдэлмэриие айхабтар ехэ удха шанартай гэжэ тоолон, иимэ уулзалгануудые манай культурна ажабайдалай гайхамшаг заншал болгоо.

Мүнөө болоһон уулзалгын удха шанарынь юун бэ гэхэдэ, XXII съездын, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ совет арадай бүхы хүсэлэл оролдолгые партимнай шэглүүлэн зорюулжа байһан үедэ, арадай ажахые партийна талаар хүтэлбэрилхэ хэрэгые шэнэдхэн хубилгажа байһан үедэ энэ уулзалга үнгэргэгдөө. Үзэл сурталай хүдэлмэриин хамагай шухала удха шанартайень, ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ литература, искусствын айхабтар ехэ үүргэтэй байһыень парти энэ уулзалгын үедэ онсолон тэмдэглэбэ.

Литература болон искусствые бүгэдэ арадай хэрэгэй таһаршагүй нэгэ хубинь болгохо гэһэн Ленинэй захяа заабариин бодотоор бэелһыень манай орон дотор литература, искусствын хүгжэлтэ эли тодоор гэршэлэн харуулна.

Совет уран һайхан культурада омогорхохоор юумэн бии. Мүн манай залуу зохёолшодой һургаал абамаар хүнүүдшье олон. Максим Горький болон Владимир Маяковский, Демьян Бедный болон Дмитрий Фурманов, Алексей Толстой болон Александр Серафимович, Александр Фадеев болон Николай Островский ба олон үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн совет литературын бусад олон ажал ябуулагшад манай арадай революционно тэмсэл тухай, социализм байгуулха хэрэг тухай гайхамшаг зохёолнуудые бүтээгээ. Манай үе сагай элитэ мэдээжэ уран зохёолшо Михаил Шолоховой творчествонь арад зондоо абьяас зоригжолтойгоор алба хэһэнэй, уран зохёолшын уялгые гүнзэгы сэсэн патриот ёһоор, партийна ёһоор ойлгоһоной тобогор тодо ульгэр жэшээ мүн.

Совет литература, искусствын амжалтануудынь арсашагүй агууехэ. Зүгөөр тэдэнэй урда байгаа зорилгонууд бүри ехэ юм. Хоёр үзэл сурталай—социалис болон буржуазна үзэл сурталай хоорондо хурса шанга тэмсэлэй, хүн зоной ухаан бодол болон зүрхэ сэдьхэлэй түлөө тэмсэлэй бухы дэлхэй дээрэ боложо байһан үе сагта бидэнэр ажаһуунабди. Үзэл сурталай түгэс хүсэтэ зэбсэг бологшо литература болон искусствые иимэ эрхэ байһалда хододоо нангин сэбэр, дайшалхы хурса шанартай байлгаха шухала. Гэхэтэй хамта, уран зохёолшодой, уран зураашадай, композиторнуудай, кино болон театрай ажал ябуулагшадай хүдэлмэридэ горитой ехэ дутагдалнууд бии байна. Харин тиихэдэ партиин Программа дотор хэлэгдэһэн соёл культурын үмэнэхи зорилгонуудые зарим уран бүтээлтэ ажалтанай зүбөөр ойлгоогүй дээрэһээ алдуу гаргаһан ушарнуудшье үзэгдэнэ.

«Манай арад зондо дайшалхы шанартай революционно искусство хэрэгтэй, —гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев онсолон тэмдэглээ.— **Совет литература болон искусство коммунизмын байгуулагдажа байһан агууехэ, баатарлиг үе сагые толормо уран һайхан дүрэ образуудай хүсөөр зураглан харуулха, манай ажабайдалда шэнэ, коммунис харилсаануудай тогтон мандажа байһыень зүбөөр харуулха уялгатай».**

Мүн ажабайдалда һая бии боложо байгаа шэнэ зүйлнүүдтэ һаад түбэг ушаруулдаг бухы муу муухай үлэгдэлнүүдэй хажуугаар уран бүтээлтэ ажалтанай үнгэржэ шадахагүй байһаниинь элитэ. Зүгөөр һайн һайхан юумэнүүд тухай бэшэдэг, энэ шэнэ һайхан зүйлнүүдэй мүндэлэн гаража байһандань баярладаг хүнүүдые «гоёон магтагшад» гэхэ мэтээр нэрэ гаргажа болохогүй. Уран бүтээлтэ ажалтан бэшэ, харин гансал «дабирхайгаар будагшад» лэ ажабайдалһаа гансал муу муухай юумэнүүдые ухашалан оложо, харуулһан бухы үзэгдэлнүүдээ имагтал хара будагаар будадаг байна бшуу.

Марксистско-ленинскэ эстетикын хүгжэлтын мүнөө үе шатадахи тон шухала теоретическэ заабари бодолнууд Н. С. Хрущевой үгэ соо хэлэгдээ, үргэн дэлгэрэнгыгээр коммунизм байгуулжа байһан үедэ литература, искусствын дүүргэхэ зорилгонууд тодорхойлогдоо. Тэрэ үгэ соо иимэ үндэһэн шухала асуудалнууд гүнзэгы тодоор толорхойлогдоо гэбэл: коммунизмын байгуулалта ба уран һайхан творчествын зорилгонууд; партийна ба арадай ёһо шанар хадаа манай искусствын шухалын шухала гол ёһон мүн; үзэл сурталай талаар бидэнэр амгалан тайбанаар зэргэ оршохо гээшые буруушаанабди гэһэн зүйл; ленинскэ партиин хүтэлбэри гээшэ манай бүхы амжалтануудай найдабари мүн гэһэн зүйл.

Совет орон дотор Ленинэй хэрэг, партиин хэрэг, коммунизм байгуулха хэрэг бүхы арад зонаймнай эгээл һанаха гол хэрэгынь болонхой. Ленинскэ парти манай баатарлиг арадай түрүү хубинь, туршагдамал, дайшалхы манлайнь болонхой. Тиимэһээ **партийна ёһон ба арадай ёһо шанар хадаа совет искусство дотор бэе бэедээ зүришэдэггүй, харин нэгэн бүхэли болон ниилэдэг.** Арад зониие зоригжуулан жагсаадаг, тэрэнэй хүсэ шадалыень улам эршэдхэн батадхадаг, агууехэ уг зорилго тээшээ дабшаһан алхасыень түргэдхэдэг зохёолнуудыел партимнай, бухы манай общество дэмжэдэг, өөрынгөө үзэл сурталай зэбсэг болгон абадаг. **Литература болон искусствада партийна ёһон сахигдаха ёһотой гэжэ манай парти хододоо һургадаг. Литература, искусствада ажалладаг хүгшэншье, залуушье һаа, партийнашье, партийнабэшэшье һаа, уран һайханай творчествын асуудалнуудаар коммунис үзэл бодолые хэлбэришэгүй батаар баримталдаг хүнүүдыел партимнай һайшаан амаршалдаг.**

Манай уран бүтээлтэ залуушуул эсэгэнэрэйнгээ баатарлиг хэрэгые нэрэтэй түрэтэйгөөр үргэлжэлүүлхэ, арад зонтоёо хододоо адли тэгшээр дабшаха гэжэ партимнай этигэнэ.

Литература болон искусство хадаа үзэл сурталай нэгэ янза түхэлынь мүн. Гэхэтэй хамта, совет искусство дотор социалис реализмшье, мүн тэрэшэлэн буржуазна үзэл сурталай үзэгдэлнүүд, жэшээнь, формализм, абстракционизм гэдэгүүд суг хамтадаа аятайгаар тааран байжа шадаха гэжэ һанадаг хүнүүдэй бии байһандань шаналмаар.

Литература болон искусство арад зоной юумэн гээшэ, эдэнэр хүдэлмэришэд, таряашадай аша туһын түлөө оролдохо, арад түмэнэй сэдьхэл мэдэрэл, һанал бодол болон хүсэл зоригые нэгэдхэн үргэхэ ёһотой гэжэ Владимир Ильич Ленин заадаг һэн. Искусствада Коммунис партиин баримталдаг политиканъ, энэ талаар буржуазна ёһоной али бухы хазагайралтануудта эбсэшэгүй эрид байха гэһэн политиканъ—ленинскэ политика мүн. Тэрэ политикые арад зомнай бүрин һайшаан дэмжэнэ.

«Социалис обществын хүтэлбэрилхы хүсэниинь хадаа Советскэ Союзай Коммунис парти мүн, — гэжэ Н. С. Хрущев хэлэнэ. **Энэ партимнай бухы совет арадай хүсэл зоригые харуулдаг. Тиин арад зоной үндэһэн гол аша туһын түлөө тэмсэл болбол партиин ажал ябуулгын уг зорилгонь мүн...**

Социалис общество хүтэлбэрилхы хүсэн бологшо партяар дамжуулан, хүн зоной зохид һайн ажабайдалда ушарһан али бухы һаалта түбэгүүдые зайсуулна, тиигээд коммунизм байгуулхын тулада шухала хэрэгтэй материальна, соёл культурын болон үзэл сурталай арга боломжые бии болгоно».

Мүн уран һайханай творчествын асуудалнуудааршье партиин хараа шугамые шууд сэхээр бэелүүлхэ, партиин зохёон бии болгоһон ленинскэ хараае бэелүүлхэ, үзэл сурталай талаар гаргагдаһан элдэб эсын гуйбалзалга, хазагайралтада эбсэшэгүйгөөр хандаха гэһэн эрилтэ манай общество, манай арад зон литература, искусствын ажал ябуулагша бүхэнэй үмэнэ табидаг байһаниинь ойлгосотой.

Мүнөө болоһон уулзалга дээрэ эгээл энэ партийна хараа шугам нарин нягтаар баримталагдажа, совет литература, искусствын хүгжэлтын зам тухай, һүүлэй жэлнүүдтэхи соёл культурын ажабайдалай зарим ушар баримтанууд тухай хөөрэлдөөн болоо. Н. С. Хрущевой үгэ соо, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Л. Ф. Ильичевой үгэ соо, уулзалгада хабаадагшадай үгэнүүд соо уран зохёолшо И. Г. Эренбургын зохёолнууд зүйтэй зүбөөр шүүмжэлэгдээ. Тэдэ зохёолнуудтань алдуутай зүйлнүүд бии, манай орондо болоһон олон шухала ушар хэрэгүүд болон үзэгдэлнүүдые буруу һарюугаар сэгнэн хараһан ябадал бии. Совет залуушуулай ажабайдал гэһэн ехэ шухала темые «Ильичэй застава» гэжэ кинофильм соо буруугаар харуулһан ушар эрид буруушаагдаа.

Сталинда шүтэн һүгэдэлгын жэлнүүд тухай бэшэгдэһэн зохёолнууд дотор тэрэ үедэ

болоһон ол…
дые мууша…
тэдэниие…
будан ха…
арад зоной…
лиг тэмсэл…
лоо һаа, бү…
щевой хэлэ…
залгада ха…
наар һайш…

Центральн…
сурталай а…
ралтайгаа…
хандаһанай…
руулна. Б…
низацинуу…
дэлмэриие…
дорхой һа…
хёохы аж…
циие нэгэд…
мунис бай…
нуудые ш…
дэнэй хү…
рюулха ёһ…
искусствада…
шэнэ парти…
нүүдые ал…
гүнзэгы то…
ойлгуулха…

Партиин…
болон ура…
рилэгшэд…
хэ, айхабт…
дөөн боло…
оюун уха…
совет соё…
тухай шэ…
һанайнь т…
ральна К…
нэй баяс…
нүүдые м…
олон түлө…
бүхы ажа…

Энэ уул…
ороной с…
дэлхэйн т…
саашанхи…
хэтэ ехэ…
болобо г…
тэй зүб…

(Март…
түрүү…

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур
1963 оной мартын 13.

ЕТ ЗАСАГАЙ ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЛЭЙ ДҮЛЭН СООГУУР

Республикынгаа 40 жэлэй ойе угтуулан

ондо Совет засаг түрүүшын үедэ Тамир, Үбэр-эрхы, Баяндаево, хонуудай парти-итадхаhан манай ной декабрьда 400 бүридүүлэгдэ-Тэрэ үедэ Нечаев атай сагаантанай Худэри гэжэ хаса-нцида үүрлэжэ й хүсэн манhаа аран хүнтэй бай-

д гол түлэб дро-бсэглэгдэhэн, ха-буу хомортой, бан винтовкотой Хэмэл жаданууд-Тэрэнние түмэршэ бүтээгээ. Буу, hо-даа. Хүрэhөөр от-эрхы тосхонние эхи зон хасагууд, таряашад бай-болон хэрээснэгүү-урдаhаа тулал-, тэдэнэй эсэргүү-сохигдожо, Хара-тосхон руу тэхэ-

байтар Охин-Бу-лай Петровой от-сэрэгэй эскадрон ерээ hэн. От-хүтэлбэрилхын ту-калиин револю-hаа Абрам Про-лин ерээ бэлэй. дээрэ зэрлиг йлалдаанай үедэ бан дюймын нэгэ да үгтэбэ.

гүйгөөр буу аха тухайда Ехэ-гуудай стани-эhэн хандалгада-гтөөгүй. Тэрэ хү-Худэриин хасаг Семенович Яки-уулаа hэн. Тэрэ саатай байжа, отрядай толгой-хэхэ hамбаа бэ-. Тиихэдэнь бан-

дит Нечаев Якимовые аюултай хүн гэжэ мэдээд байба. Тиигэжэ тосхонhоо, мүн отрядhаа ондоо тээшээ хаанашье ошохогүй, хэрбээ энэ захиралта дүүргээгүй hаа, бүхы бүлэнэртэеэ буудагдан алагдахаш гэжэ занаа, баадхаа. Хэды тиигэбэшье hаань, Якимов манай отрядай хүтэлбэрилэгшэдтэй харилсаагаа таhалаагүй. Якимов манай отрядаархинаар уулзаад бусажа ябатараа, баригдашоо бэлэй. Мүнөөнэй Заготзерногой пункт шадархи Гулькина гэжэ арал дээрэ ямаршье сүүдгүйгөөр тэрэ буудуулагдаhан байна.

Тэрэ үедэ Прокопий Прокопьевич Смолиной отряд Шарагол тосхоние эзэлээд байба. Бага-Хүдэриин партизануудай отряд Семеновко тосхон тээшэ дабшаба. Манай отряд тэдэнэртэй барисаа байгуулжа, хамта добтолго хэхэ түсэб зохёогоо бэлэйбди. Тиигэжэ 1920 оной февралиин 7-8-най hүни Ехэ-Хүдэри тосхондо добтолго хэгдээ hэн. Шарагол-hоо 12 километр Нарин Хүнды гэжэ газарта Очировай хүтэлбэрилдэг сагаан бандидуудай отрядтай Прокопий Смолиной отряд дайлалдаа.

Манай отряд Бага-Хүдэриин отрядтай хамта Ехэ-Хүдэри тосхоной гурбан тээhээнь добтолоо бэлэй. Тиигэжэ тэрэ тосхоние бүhэлөө hэмди. Хэрбээ Монголой хилэ дээрэ байhан Хитадай сэрэгэй хүшөөрхөөгүй hаань, дайсан бүhэлэгдэхэ байгаа. Бута сохигдоhон сагаантан Монгол худар зугадашоо. Манайхин олон хүние плендэ абаа, унаа мори, арбаад пүүд дари болон бусад зэбсэг абтаа. Сагаантан олоороо алуулаа hэн.

Партизануудай гурбан отряд 2000 гаран хүнтэй болоо. Прибайкалиин зэбсэгтэ хүсэнэй штабай захиралтаар нүхэр Смолин Баруун урда фронтын командалагшаар томилогдоhон байха юм. Буудагдан алагдаhан Якимовай түрэлхидэй бэе Ехэ-Хүдэридэ асаржа хадагалаа hэмди. Тиихэдээ үхэр буугай гурбан буудалгаар салют үгтөө бэлэй.

Якимов буудуулхынгаа урда тээ хубсаhаа тайлаад, ташаагаа тулан:

—Би бэлэм! Буудахадатнай болохо! Сагаан бандидуудай гараар ами наhаяа алдахам. Таанарые арад зон шоо үзэнэ, шобто харана. Харюугаа абаха манай саг ерэхэ,—гэжэ хэлээд, баатарай үхэлөөр мордоо бэлэй.

Ехэ-Хүдэрие эзэмдэhэн манай часть Хяагта хото (Троицкосавск) шэглэжэ гараа hэн. Тиихэдээ Мөөрөөшэ, Сүхын арhанай завод, Дүреэн, Хираан тосхонуудые эзэмдээ. Удаань, 1921 оной март hарада манай часть Монгол оронние сүлөөлэлгэдэ туhалhан байна.

Дайгаа даража, даагаа hүүлдэhэн газартамнай мүнөө баян колхоз, совхоз хүгжэнэ. Ехэ-Хүдэри тосхондо аха дүү ород, буряад зоние хамтадхаhан управлени соогоо томохон «Дружба» колхоз оршоно. Тус тосхондо 8 жэлэй hургуули, худалдаа наймаанай хэдэн магазин, заhабарилгын механическа мастерской болон бусад хүдэлнэ.

Хираан, Дүреэн болон бусад тосхонуудые хамтадхаhан Хяагтын совхоз хүгжэн hалбарна.

Үнгэрhэн сагай тэрэ үеые hанан дурдан домогложо, мүнөө сагай жаргалта hайхан байдалаа магтан дуулаха дуран хүрэнэ.

И. Кривогорницын,
пенсионер.

АРГА БОЛОМЖОЁО ХЭРЭГЛЭН...

Республикынгаа 40 жэлэй ойе нэрэтэй солотойгоор угтаха гэhэн мүрысөөндэ оролсоhон Улаан-Үдын трикотажна фабрикын хүдэлмэришэд дээшэлүүлэгдэhэн шэнэ уялга абаба. Тэдэнэр долоон жэлэй табадахи жэлэй түсэбые декабриин 22 болотор дүүргэхэ, энэ жэлдэ коммунис ажалай предприятиин нэрэ зэргэдэ хүртэхэ гэжэ шиидэбэ.

Трикотаж нэхэгшэдэй абаhан уялгань ехэ, тэдэнээ дүүргэхын тула хүсэл оролдолго гаргаха хэрэгтэй. Харин бии байhан арга боломжонуудаа элирүүлэн хэрэглэhэнэй, шэнэ техникэ, түрүү технологи үргэнөөр нэбтэрүүлhэнэй ашаар абаhан уялгаяа дүүргэхээр тэдэнэр зоригжонхой. Хүн зоной үмдэхэ дотор, гадар трикотажна хубсаhа нэхэхэhээ гадна, тэдэнэр ажалшадай элдэб захяа дүүргэдэг болонхой. Ноохон бүдөөр оёгдоhон хубсаhа химическэ аргаар сэбэрлэхэ, ондоо үнгэтэй болгон будаха гэхэ мэтэ ажал hайнаар дүүргэнэ. Тиихынгээ хажуугаар, ээрэгдэhэн ноохоор ажалшадай захилаар гадар хубсаhа оёдог болохо гэhэн хүсэлэнтэй.

Абаhан уялгаяа бодото дээрэнь бэелүүлхын тула шэнэ түхеэрэлгэ олоор тодхохо, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ эрилтэ табигдаа. Фабрикын түрүүшүүл эдэбхи үүсхэл гарган шэнэ юумэ үйлэдбэридөө нэбтэрүүлхые оролдоно. Үнинэй хүдэлмэришэдэй нэгэн трикотаж нэхэгшэ нүхэр Доржиева «ажалай нормо 10 процентээр дээшэлүүлхэ» гэhэн хандалгатайгаар фабрикын директидэ хандаhан байна. Тэрэнэй энэ үүсхэлые ажалай түрүүшүүл халуунаар дэмжээд, дээшэлүүлэгдэhэн нормын ёhоор даабаряа дүүргэжэ эхилээ. Түрүү үүсхэл дэмжэhэн олон хүдэлмэришэд шэнэ нормоёо мүн лэ үлүүлнэ.

...Бии байhан арга боломжонуудаа элирүүлэн хэрэглэхээр оролдожо эхилhэн трикотаж нэхэгшэд энэ жэлэйнгээ даабарие амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Мүн трикотажай шанарые дээшэлүүлхэ гэhэн мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй.

Нёдондо жэлэй туршада нэхэн гаргадаг трикотажай 80 процентыень 1-дэхи сортоор нэхэхэ гэhэн уялгаяа тэдэнэр hайнаар дүүргэжэ, бүхы трикотаж хубсаhанай 90 процентыень 1-дэхи сортоор тушааhан байгаа. Харин энэ жэлдэ дотор, гадар бүхы хубсаhа ганса hайн шанартайгаар тушааха гэhэн уялгатай.

Шэнэ техникэ, түрүү технологи үргэнөөр нэбтэрүүлжэ, хэлэhэн үгэдөө хүрэхэ байhанаа трикотаж нэхэгшэд мэдүүлнэ.

С. Бардамова.

Улаан-Үдын 11 жэлэй гурбадахи hургуулиин багша, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Агния Зангеевна Яжинова хорёод жэлдэ багшалжа, дүй дүршэлтэй болоhон юм. Тэрэнэй заадаг классуудай hурагшад ном hуралсалдаа хододоо бэрхэнүүд, тэдэнэй дунда хоёрдохи жэлээ hууха ушар үгы. Зураг дээрэ: А. Яжинова hурагшадтаяа. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Зэгбэ ГОМБОЖАБАЙ

ХОРИН ГУРБАТАЙ

(РАССКАЗ)

...Хорин гурбатай... Оройдоол хорин гурбатай хүбүүн. Би энэ хүбүүнтэй Түнхэнэй эм домто аршаан дээрэ уулзаа hэм. Урдаhааш харахадаа, нюдэ руушни сэб сэхэ гэтэн, нэбтэ шэргэжэ байдаг. Хэрбээ арба найма-юhэтэйхэн хүүхэд энэ харасада дайруулаа hаа, далдиран урууагаа хараашa болохо гү, али хажуушаа эрьен «зайладаг», тиигээд заабол эдиршэлжэ, дахин хилам хилам гэhэн хулгай нюдөөр хараха. Иимэ ушарнууд бологшол hэн.

Би энэ аршаан дээрэ амархаяа ерэhэн байгааб. Хүн зон олон даа... Нэгэ таhаг соо тэрэ хүбүүнтэй байгаабди.

Хоёрдохи, гурбадахи үдэрөө hэн гү, hананагүйб, тэндэ ошоhон түрүүшым үдэрнүүдтэл hэн, Чимидни гүйжэ ерээд:

—Бишни нэгэ басагантай танилсааб, — гэбэ. — Дурлашоо, али яагаа гээшэбиб?...

Тэрэ үдэрөө юумэ элибэ уубашьегүй. Хоюулан тэрэ басагантайнь дахин уулзаха түсэб табибабди.

Үдэшэ болобо. Хэлсэhэн ёhоороо ошоод (хэрэгнай бүтэхэшье байгаа), оройдоол багахан юумэн гасаалжа, гэдэргээ hула бусабабди.

—Хаанаhаа тэрэ дугы дамжаха гээбибди!—гэжэ Чимидни уhа уруу унаhанаа халаглана.

— hүнил ха даа hүни гүбы, иимэ юумэ болохо гэжэ хэн мэдэбэ,—гэжэ бинь нүхэрэйнгөө hанаае баhа заhаха hанаатай гэмэрнэб.

—Яагаа харатай юм. үглөөдэр болгохо болошобобди,—гэжэ тэрэм гэмшэнэ.

— Үгы, мүнөө байрадаа хүрөөд, дахин ерэхэбди, түргэн гэшхэлэ,—гээд ябадалаа түргэдүүлөөб.

Хойноhоомни яараhан Чимидэй ботинканууд уhан соо шал-шал гэжэ, нороhон үмдэнэйнь түрии түргэ түргэн hэлгэсэлдэнэ.

Байрадаа ерээд, Чимидни өөрынгөө нүгөөдэ үмдые голожо, минниихиеэ үмдэхэ гэхэдэнь, тэрэмнай баhа уйтаншаг түриитэй байжа, hанаандань таарабагүй, тиигээд ботинкань шал мяхан, минниихиинь размер бага.

Оройшье болошобо. Хараалhан түсэбөө хойшолуулбабди. Үдэшэ болобо. Таhагтамнай харанхы.

Чимит байд гээд лэ, энэ тэрэ юумэ асууна, хөөрэнэ.

—Тэрэ басаган яаха гэжэ hананаш? — гээд үнеэхидөө hанаатаа зобоhон хэбэртэйгээр асууба.

— Яаха гэжэ юуб даа? ...Үгы, ямархан басаган юм?

— Аа... ямаршье бэшэл даа...

— Теэд ямаршье бэшэ хадань юундэ иитэрээ hанаашархаа хүмши?

— Мэдэнэгүйб. Ондоол даа, юрэ басагадhаа нэгэ ямар бэ даа hайханаар харагдана.

— Урда хойноно нүхэсэжэ ябаhан басаган үгы юм гү,—гэжэ хана руу хаража хэбтэhэнээ, нүхэр тээшээ эрьежэ, асуубаб. Хүбүүн нэгэ бага дуугүй хэбтэтэрээ:

— Үгы,—гэжэ эридээр хэлэбэ.

— Нэгэшье басагантай кино, театр ошожо үзөөгүйб гэжэ гү?—гэжэ лаблалаб.

— hананагүйб.

— Шамда нэгэшье басаган бэшэг бэшээгүй hэн гү?

— Бэшээ, зэргэлжэ хамта лекци шагнажа hуудаг багасамни нэгэтэл бэшээ hэн, теэд...

— Теэд яагаа гэжэ?

— Иимэ бэшэ hэн. Дан гоё hэн, гоёмсог...

— Гоё ха даа яаха юм; мүнөөшни гоё, сэбэрээр хубсалха ёhо бэшэ аал?

— Зүб лэ даа, теэд... мэдэнэгүйб. Али сүлөөгүй байдаг байгаа хүн агша гүб, али дурлажа шадаагүй хүн гүб. Харин университедтэ hуража байхадаа, энэ үдэрэйхидэ адли, hанаандам иимэ дулаахан басага үзөөгүйб.

Чимит нэгэ хэды саг дуугаа таhалдуулан, даруу хоолойгоор хөөрэхые забдаба. Би энэ хүбүүн тухай юушье мэдэхэгүй тула hонирхон, тугаарайнгаа дутуу хөөрэлдөөндэ нойроо сэлмэшоод, шагнахаар бэлэн хэбтэнэб.

— Минниишни эхэ багадамни үгы hэмнай даа,—гэжэ эхилбэ. Эсэгэм 1-дэхи класста hуража байхадамни дайнда ошоод бусаагүй. Би нэгэ холын түрэлэйдөө ошожо байдаг болоо hэм. Тэрэ айлни намайгаа үхибүүшэлжэ шадаагүй. Түрэлэймнай hамган ехэ шанга, хатуу хүн байгаа. Нэгэтэ тэдэнэйнгээ ажалhаа ерэхэдэнь, гэрэй шорой хамаагүй, түлеэшье хахалаагүй, үлүү гарахадаа, туғалнуудыень хүхүүлжэрхёод байhамни. арhан бүhөөр сохёо бэлэй. Тэрэ бүhынгөө үзүүрээрнь сохихо аад, сухалайнгаа ехэдэ түргэдэжэ, түмэртэй талаарнь орой уруум буулгажархихадань, түмэрынь үргэн дээрэмни буушаhан юм. Үргэндэмни hорьбын байхые хараhан байхаш даа... Тиигээд гэртээ хоноогүй, тэрьелжэ ошооб. Тэрьелжэшье хаана ошохобиб даа, Үдэшэ болоходо, хонинойнгоо байрада хонидоор хоноо hэн бэзэб.

...Үглөөдэрынь шуhаараа зууралдашаhан намайе хонид сооhоо олоо hэн ха. Тэрэ үдэртөө түрэлни hамгаа хараажа, hамганиинь хэды монсогор саахар намда үгэжэ, «эрхэлүүлээ» бэлэй. ...Тиигээд хооhо нойтоор даа, ябага нюсэгөөр, үлдэхэтэй даархатай, долоон класс дүүргэбэб. Түрэлэйхидни, долоодохиие дүүргүүлhэн хүнүүд — намайгаараа ажал хүүлхэ гээ hэн ааб даа... Бинь тэрьелжэ, нэгэ багшынгаа зууршалгаар педучилищида ороо hэм. Түрүүшынгээ семестртэ стипенди абажа шадаагүйб. Түрэлэйхидни намдаа дураа гутаад, туhалаагүй даа, харин тэрэ багшамни хахад жэл соо hара бүри алгадгүй 10 түхэриг үгэжэ байгаа...

Училищи hайшаалтайгаар дүүргэхэдэмни, университедтэ орохые дурадхаа. Би университедэй студент болобоб... Амаралтадаа тэрэ зун колхоздоо hайнаар хүдэлжэ, ороohо хэдэн центнер абаад түрэлхидтөө, багадам үхибүүшэлhэн байна даа гэжэ, үгөө hэм. Ехэ баярлаа тэдэм, hамганиинь нюдэнhөө нёлбоhо гаргаа, биншье баhа уяраaб... Тиигээд бишье—өөрынгөө харгыгаар, тэдэмшье харгыгаараа тараа hэмди.

Университедтэ hуража ябахадаа, элдэбээр лэ байгдаа hэн даа: Университет дүүргэбэб... Теэд... би эндэ, аршаанда, амархаяа ерээ бэшэб: хотыемни муу гээ.. Юрэдөө. мүнөө hанахадамни, олон жэлдэ гуримгүйгөөр эдеэлжэ ябаhанайхимни болоо хаш. ...Зүдэрхэ байдал хойно үлөө. мүнөө хүсэ шадалаа гамнангүй ажаллаха. бэеэ гамнаха, заhаха, hайжаруулха, тиигээд айл болохо хэрэгтэй—иимэл зорилго табинхайб. Теэд аршаан хэр таараха байгаа юм... Зай. нүхэр. унташоогүй аабзаш?—гэжэ Чимидни хөөрөөгөө дүүргэхэдээ, намаhгаа ооглобо.

— Үгы даа. Намтарыеш шагнажа байхадаа, сэдьхэлээ хүдэлгэбэлби, — гэжэ хайраа нюубагүйб.

—Зай, нүхэр, унтая даа. Үглөө үдэшэ үнеэхи басагантайгаа түсэбэйнгөө ёhoop...—гэжэ hануулба.—Үдэрынь биш комисси гараадхихаб... Спокойной ночи?

— hайхан нойроор!—гэжэ харюусабаб.

— Үглөөдэрынь мүнөөхи хүбүүгээ үдэhөө хойшо хүлеэжэ ядаад, би уhанай эрьеэр дамжажа ябабаб. Харан гэhээм—Чимит шулуун дээрэ гансаараа уруугаа хаража hууба. ...Гайха ехэ...

— Чимит!—гэбэб. — Чимит...

Дуу гарабагүй.

— Нүхэр, шамай хүлеэжэ ядаhамни, эндэ hуугаа хүмши,—гэжэ дүтэлбэб. Хүдэлбэшьегүй. Гайхажа мүрhөөнь дүнгэн, хажуудань hуубаб.

— Юун болоо гээшэб, Чимит?

Тэрэмни хармаанhаа хамарай нойтон пулаад гаргажа, нюдөө аршаба. Би хүлеэнэб. Юу хэлэгшэ ааб, юун болоо гээшэб?! Гэртэhээ муу бэшэг абаа гээшэ гү—гэртэхин гэжэ үгы hэмнай. Али?

Чимит нам руу ямар бэ даа нэгэ унтаршаhан нюдөөр хараад, тэнэг хүндэл урдаhаам гэтээд байшаба.

Би сошоhондоо хоёо мүрhөөнь барижа, hэжэрээд абабаб.

Чимит мэдээ орожо байhандал, нюдөө сабшалан, дахин шулуун дээрэ hуужа:

—Бишни... иигээд дүүрээ хүн байнаб,—гэбэ.

—Юун гэнэш даа?—гэжэ муу юумэ болоо алтай гэжэ hанахадаа, үнэншэхэгүйе оролдоноб. Чимит нам хоолойгоор тэрэл үгөө дабтаба.

— Бишни иигээд дүүрээ хүн аабзаб даа. Комисси намай хаража үзөөд, тиигэжэ хэлээ. Найдалгүй хадамни сэхыень хэлэhэн байха...

—Арбаад жэлдэ студент ябаhан би буруу аалби? Зай, тиимэшэгээр хоолложо ябаа гэлэйб,—модо шулуу химэлжэ ябаагүйлби. Юундэ хотомни... Хотомни юундэ иигэшэhэн байгаа гээшэб?.. Хүл дээрээ гарабаб гэжэ ябаалби,—гээд Чимит нюураа бажуун үйлашаба.

...Би юушье дуугарха аргагүй, хоолойдомни томо бүлхи байшаhан мэтэ hууна6. Хэрбээ би врач байгаа hаа, юу хэхэ, ямар туhа хүргэхэ байгаабиб гэhэн бодол толгойдом түрүүшынхеэ оробо. Энээнhээ урагша врачай ажалые хүндэтэй ажал гэжэ тоолодоггүй байдагаа энэ дороо зэмэлбэб. ...Теэд би врач бэшэб. Хэрбээ врач байгаа hаа, энэ залуу нүхэрые абаржа болохо байгаа гүб, хэн мэдэбэ?.. Эмнэгдэдэггүй хотын убшэние эдэгээхэ эмшэн болoжошье магад байгааб. Теэд врач бэшэ, би багшаб, оройдоол багша. Мүнөө энэ дороошье хэхэ, ямаршье туhа хүргэхэ аргагүй байгаа hаа, хожом хүргэхэ туhа намда бии: hургажа байhан шабинараа эмшэд болгохые идхахаб. Тиигэжэ аюултай үбшэнэй голые оложо, шэнэ эм дом гаргаха, нарин арга олгохоб, олон олон үхэлые зогсоолгохоб.

Хажуудамни энэ залуу нүхэр уйлана. Эндэ минии ямаршьеб зэмэ бии. Би үглөө мүнөө олдохоёо байhан ямар нэгэ эди шэдидэ этигэнэб. Врачнууд олон... теэд би оройдоол багша.

Хадаhаа урдаhан горхон шулуун богоhонуудаа мүргэн хэрхирнэ. Манhаа өөдөө шулуун хабсагай табсантан, эрмэгтэн табхайна. Тэрэ оройдонь хэдэн нарhан hагсайжа харагдана. Бүри оройгоорнь агаарта, элеэ шубуун элижэ ябатараа, уhатаhан нюдэн соомни шэнгэшэнэ. ...Уруудаад харахада—нуга, шугы бүргааhан. Харажал hуухадамни, элдэб сэсэгээр бүрхөөгдэhэн нуга багахан лэ hэбшээндэ үнгөө хубилган, амитай юумэндэл, жаргалаар эбхэрнэ. Бүри доошолоод уhанай эрье, зубшаhан хүнүүд. ...Үшөө саашалаад—хүнүүд... хүнүүд... залуушуул... хүбүүд, басагад. Үсэгэлдэрэймнай инаг басаган, дулаахан шарайтай хүүхэн. Үшөө саашалаад—басагадай наада энеэдэн, хүхюу зугаа агаарай долгёор соностон байтараа, намда намдаhаар, манhаа холодон замхашана.

Оройдоол хорин гурбатай...

...ҮШҮҮЛЭЙ ЗЭРГЭДЭ 30 ЖЭЛДЭ

...шанай мэргэжэ-...дэтэй мэргэжэл ...би. Юуб гэхэдэ, ...ажалай хүсөөр ...дууд, хото горо-...,—гэжэ Васи-...ынгөө hанажа ...уунь хөөрэбэ.— ...н ажабайдалай ...ээ, барилгаша-...рилжэ захалhан ...ээр гушаад жэл ...гашан мэргэжэ-...шье орхихогүйб... ...жал, мэргэжэ-...ндэлхэ, дурлаха ...хала. Ажал хэ-...үрхэнhөө ханда-...ондо коммунизм ...лөө тэмсэлэй түябадаг лэ хүн ...хэ ха юм.

...хмат барилгын ...н хоёрдохи уп-...рилгашанаар хү-...лүн. Табияа ша-...энэ нүхэрэй ха-...өөр баригдаhан ...предприяти, ехэ ...нүүд республи-...л хотодо үсөөн ...йшье ехэ алдуу ...ха. Шэлэй заво-...комбинадай корпусуудые бодхоолсоhон нүхэр Охмат Улаан-Үдынгөө шэнэ шэнэ үйлсэнүүдтэ үндын бодожо байhан олон дабхар гэрнүүдые харахадаа, урмашан баясажа, урдаа табигдаhан зорилгоёо эдэбхи оролдосотойгоор дүүргэхые оролдоно.

Мүнөө Василий Охмат шэлэй заводой хүдэлмэришэдэй байха 24 квартиратай гэрые барижа дүүргэлсээд, досоохи түгэсхэлэй хүдэлмэри дууhалсажа байна. Барилга дээрэ энэ хүнэй шадахагүй хүдэлмэри үгы. Шулуушанаар, штукатурщигааршье, модошо дарханаар гү, али шэрдэгшээршье хүдэлмэрилжэ шадаха. Тиимэл хадаа, барилгын эгээл харюусалгатай хүдэлмэридэ табигдадаг.

Василий Охмат тус трестын хүдэлмэришэдэй дундаhаа түрүүлэн шалгарагшадай тоодо коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэhэн байна. Барилгашанай баян дүй дүршэлые залуу хүдэлмэришэдтэ дамжуулдаг энэ хүн коллективэйнгээ дунда ехэ хүндэтэй болонхой. Мүнөө гараад байhан 1963 ондо долоон жэлэйнгээ даалгабарита түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхэ гэhэн зорилготойгоор ажаллажа байна.

Б. Дашиев.

„Буряад үнэндэ" бэшэhэнэй hүүлээр

Сэлэнгын Түхэм, Оёор-Царам нютагуудта эхин hургуули нээхэ тухай дурадхалтай бэшэг манай редакцида ороhон байгаа.

Буряадай АССР-эй Гэгээрэлэй министерствын мэдээсэhэнэй ёhoop, мүнөө hургуулинуудай томодхогдожо байhан үедэ Ноёхоной найман жэлэй hургуули колхоз, сомон шадарайнгаа үхибүүдые hургаха арга боломжотой. Юундэб гэхэдэ, Ноёхоной hургуули үргэдхэгдэн, үшөө 50 hууритай интернат баригдажа байна. Эгээл тиимэhээ Түхэм, Оёор-Царам нютагуудта эхин hургуулинуудые нээhэнэй үлүү гэжэ hанагдана.

Энэ асуудалые аймгүйсэдком шиидхэхэ болоно.

...ИТЭ ЕХЭ ПЕДАГОГ

(...Антон Семенович Макаренкын түрэhөөр 75 жэлэй ойдо)

...шагта педагог, Антон Семёнович ...өөр 75 жэл гүй-... арад үргэнөөр ... Энэ элитэ ехэ хү-...ар соло гансашье ... бэшэ, харин хо-...лажа болонхой.

... Макаренко Сум-...лье городто 1888 ... түрөө hэн. Эсэ-...кэй мастер бай-... училищи дүүр-...жа эхилhэн түү-...шаар арбан жэл ...ар, 1914 ондо ...багшанарай инсти-... ондо тэрэнээ ал-... дүүргэhэн юм. ...—1918 ондо Крю-... эхин hургуулиин ...hэн намтартай.

... Агууехэ Октяб-... ехэ баяр баясха-... юм. Октябриин ... Антон Семено-... урда үргэн харгы ...городойнгоо hур-... хүмүүжүүлхэ ...hэн байна. Тии-...аар hургуулиин ...тай хүмүүжүүл-... ябуулжа эхилhэн, ... тусхай огород ...эй оркестр эм-

...иин арадай гэ-...даабаряар Антон ...наhа гүйсөөгүй гэмтэдэй байха ажалай колони 1920 ондо Полтавада дүтэхэнэ эмхидхээ hэн. 1927 оной эсэсhээ хойшо Ф. Э. Дзержинскиин нэрэмжэтэ үхибүүдэй коммунын даагшаар ажаллаhан түүхэтэй. УССР-эй НКВД-гэй ажалай колонинуудай таhагые даагшын орлогшоор 1935 онhоо хүдэлhэн байгаа. 1937 онhоо хойшо ниитэ-педагогическа, литературна ажал хэхэ хэрэгтэ А. С. Макаренко бүхы хүсэ шадалаа зорюулжа эхилээ. Тиигэжэ «Педагогическая поэма», «Флаги на башнях» болон үхибүүдэй түрэлхидтэ, хүмүүжүүлгын асуудалнуудта зорюулагдаhан олон зохёолнуудые, статьянуудые бэшэhэн байна.

Коммунис хүмүүжүүлгын марксистско-ленинскэ гол ёhо гуримуудые бодотоор бэелүүлхын түлөө хэгдэhэн эбсэшэгүй шанга тэмсэл соогуур Макаренкын педагогическа үзэл бодол бүрилдэн бии болоhон түүхэтэй.

М. Горькиин нэрэмжэтэ колонидо, Ф. Дзержинскиин нэрэмжэтэ коммунада олон жэлэй туршада педагогическа ажал ябуулаад, хүмүүжүүлгын талаар тон шухала удхатай шэнэ согсолнуудые хэhэн юм. Тодорхойлбол, коммунис партида тон үнэн сэхэ, ушар ёhо мэдэхэ, арадай жаргалай түлөө эгэршэгүйгөөр, эдэбхитэйгээр тэмсэхэ ёhотойл патриодуудые манай совет обществодо хүмүүжүүлхэ гээшэ тон гол удхатай байгаа. Залуу үетэние үзэл суртал, политическэ талаар хүмүүжүүлхэ гээшэ залуушуулые коммунис ёhoop хүмүүжүүлхэ программын нэгэ хубинь гээд А. С. Макаренко тоолодог hэн. Политико-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулхадаа, хүмүүжүүлэгдэжэ байhан залуушуулда

шэнэ эрдэм ухаа олгохо, обществын ямар ёhoop хүгжэжэ байhание, арад зоной тэмсэлэй ямар онсо шэнжэтэй байhание тэдэндэ ойлгуулха зорилго Антон Семенович табидаг байба.

А. Горькиин нэрэмжэтэ колонидо, Ф. Дзержинскиин нэрэмжэтэ коммунада байhан үхибүүдые коллективэй дунда, олон нүхэдөөрнь дамжуулан, бүхы нүхэдэйнгөө түлөө ябахаар хүмүүжүүлдэг hэн. Тиихэдээ комсомолой, пионерэй организацинуудые, отрядые, отрядуудай соведүүдые, ниитын сутлаае хүмүүжүүлгэдэ шадамараар хэрэглэдэг байгаа. Үхибүүдэй коллектив бүхэн совет обществын таhаршагүй хубинь болоно. Тиимэhээ бусад коллективүүдтэй нягта холбоотой байха гээд заабарилдаг байгаа бшуу. Коллективэй урда жэшээ абамаар юумэн хододоол байха ушартай. Ёhотой жаргал тээшэ хүтэлжэ ябаhан Коммунис парти бии гэжэ коллектив хододоо ойлгохо ёhотой гээд Антон Семенович hургадаг hэн.

Үзэл сурталай, политическэ хүмүүжүүлгын асуудалнуудые зүбөөр шиидхэхын зорилгоор үхибүүдэй коллективые оршон тойронхи ажабайдалтай, совет хүнүүдэй ажал хүдэлмэритэй, предприяти, эмхи зургаануудтай үргэн холбоотой байлгаха гэжэ оролдодог байhан юм. Коммунизм байгуулхын түлөө ажалшадай хэhэн тэмсэлтэй залуу үетэние эрдэм номдо hургаха, хүмүүжүүлхэ хэрэг нягта холбоотой байха ушартай. Үхибүүдтэ иигэжэ революционно кинофильмнүүдые харуулха, орон дотор ямар шэнэ hониной болоожо байhание ходо дуулгажа байха, оронойнгоо суута хүнүүдтэй уулзажа, хөөрэлдэжэ байха шухала гэжэ Антон Семенович заадаг байгаа. Үхибүүдые ажалда ябуулжа байбал, тэдэние зүбөөр хүмүүжүүлжэ болохо. Ажал хадаа хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ эгээ шухала үүргэтэй гэжэ Антон Семенович Макаренко заадаг. Ф. Дзержинскиин нэрэмжэтэ коммунын бүхы үхибүүд шахуу боломоор ажалда хабаадуулагдадаг байба. Эгээ багахан лэ үхибүүд ажалда хабаадуулагдадаггүй байhан юм.

Үхибүүд ажал хүдэлмэри хэжэ ябахадаал, тэрэнэй уг удхые мэдэхэ, ажалша хүнүүдые хүндэлдэг болоно.

Обществын урда, совет хүнүүдэй урда үхибүүдэй ямар уялгатай, нэрэ хүндэтэй, үхибүүдэй айхабтар зоримгой, сахил журамтай байха тушаа А. С. Макаренко ехэ анхарал табидаг hэн. Үхибүүдые тоггоогдоhон тусхай гуримаар, тусхай режимээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэй. Иимэ тусхай турим сахижа hураад байхадаа, үхибүүд журамтай hайнаар ябаха гэжэ Антон Семенович хэлэдэг байгаа.

Эрдэм hургуули, ажал хэхэ шадабарие мэргэжэлтэ ажал хүдэлмэриин талаhаа бэшэ, мүн моральна талаhаань А. С. Макаренко харадаг байгаа бшуу. Гоё hайхан юумые мэдэдэг, ойлгодог болохо үхибүүдэй мэдэрэлые хүгжөөхэ хэрэгтэ Антон Семенович Макаренко ехэ анхарал табиhан. Тиигэжэ драматическа, хоровой, хүгжэмэй болон бусад кружогуудые, элдэб спортнуудые шудалха секцинүүдые эмхидхэжэ, үхибүүдэй шадабари бэлигые хүгжөөхэ ёhотой гээд А. С. Макаренко заадаг байгаа юм.

Үхибүүдые эхэ, эсэгэнэрэй хайшан гэжэ зүбөөр хүмүүжүүлхэ тухай А. С. Макаренко ехэ юумэ хэлэhэн. Бүхы талаараа жэшээ абамаар бүлэдэ үхибүүд тон зүбөөр хүмүүжүүлэгдэдэг гэжэ тэрэ заадаг hэн.

Манай совет бүлэдэ Антон Семёнович Макаренкын гүнзэгы удхатай хүмүүжүүлхы заабаринууд бодотоор бэелүүлэгдэжэ, коммунизмын үедэ ажаhууха шэнэ, коммунис шэнжэтэй үхибүүд хүмүүжүүлэгдэжэ байнхай.

А. Тапхаев, доцент.

БУРЯАД ҮНЭН

3-дахи нюур.
1963 оной мартын 13.

Шубуунай фабрика

ТҮХЭРЕЭН ЖЭЛ СОО

Эрхирэгэй совхозой 4-дэхи отделениин зоотехник Лидия Яковлевна Гожа мантай нэгэтэ уулзахадаа фабрикыень ошожо харахые дурадхаа һэн. Шубуунай фабрика гээшэ хайшаа юм хаб гэжэ ехэтэ һонирхогдоо бэлэй.

Улаан-Үдэ хото шадархи Южный тосхон. Тэрэ тосхондо Эрхирэгэй совхозой шубуу үсхэбэрилгын 4-дэхи отделени оршоно. Тус отделени хоёр бригадатай. Тэдэнэйнь нэгэн Загарайн Бэрээнэй адаг, нүгөөдэнь Южный тосхондо байрлуулагданхай. Отделени хамта дээрээ үндэгэлдэг 26 мянган тахяатай. Тэндэхи шубуушад үндэгэ олоор абаха талаар республика соогоо магтуулма амжалтатай.

Отделениин тахьянууд түхэреэн жэл соо зогсолтогүй ходо үндэгэлдэг дээрэһээ олон үндэгэ үгэнэ. Эндэхи шубуушад 1962 ондо хамта дээрээ 1 миллион 654 мянган үндэгэ абаһан байна. Тиигэжэ үндэгэлдэг тахяа бүхэнһөө 104 үндэгэн абтаа. Энэ хадаа республикын дунда зэргын тооһоо һураггүй дээгүүр түйлалта болоно.

Илангаяа үбэл, январь, февраль һарануудта тахьянуудынь нэгэшье амараагүй, хододоол үндэгэлжэ байба. Жэшээнь, отделени январь һарада—205896, февральда — 259560 үндэгэ абаһан байна.

Отделенидэ ажалайнгаа онол арга шудалһан эрхим тахяашад олон. Бэрээнэй адагай бригадын шубуушан Галина Павловна Орлова үнгэрөөшэ жэлдэ гансаараа 340325 үндэгэ абаһан байха юм. Тэрэнь дунда зэргээр тахяа бүхэнэй 131 үндэгэн болоно. Мүн тэндэхи тахяашан Галина Андрияновна Кривогорницына нёдондо сентябрь һара хүрэтэр хүдэлөөд байхадаа 296552 үндэгэ абаа. Тиихэдэ Южный тосхоной бригадын тахяашад Евдокия Леонтьевна Пахомова, Татьяна Семеновна Гордеева болон бусад һайн үрэ дүнгүүдтэй. Мүнөөшье эдэнэр мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана.

ЕҺОТОЙЛ ФАБРИКА

Южный тосхоной зүүн хойто заха багаар ута сагаан байра һуунагтана. Тэрэ байрын дундуурхи нэгэ үүдээр орон гэхэдэ, тэндэ отделениие эрхилэгшэ В. Е. Воронцов, ветврач А. Т. Шамбулин, зоотехник Л. Я. Гожа, фабрикын бригадир М. П. Межова гэгшэд угтаха. Хүрэһөөр фабрика руу орошохо хорюултай, сагаан халаад үмэдхүүлхэ. Отделениин конторһоо сааша гараһан үүдэ руу орохотойгоо зэргэ гуталаа арилгахаш. Тиигээд фабрикада орохо зүбшөөл үгтэнэ.

Уужам сэлюу, һаруул, дулаан таһалгын дунда хэдэн дабхар 30 батарей жэрынэ. Тэрэ хадаа тахяагай байдаг байра. Эндэ батарейнүүд соо хамта үндэгэлдэг 10000 тахяа байлгагдана. Тахяагай эдеэ хэхэ эдюур тодхоотой, ууха уһан бэлэн. Гараһан үндэгэниинь газаашаа мухарижа гараад, байрадаа орон тогтоно. Батарейдэ байлгагдаһан тахяагай үндэгэн тон сэбэрээр, гээлтэ хоролтодо оруулагдангүй абтана.

Фабрика дотор «Рекорд-39» гэжэ инкубаторна 2 станци тодхогдонхой. Тэрэ хадаа дальбараа олоор абажа, шубуунайнгаа тоо толгой олошоруулха ябадалда ехэ туһатай аппарат. Энэ аппарат 1962 ондо 67 мянган дальбараа гаргаһан байха юм. Үнгэрөөшэ жэлдэ инкубаторта оруулагдаһан үндэгэнэйнь 77,7 процент дальбараа болгогдоо.

Отделени дальбараа дэгжээхэдээ гансахан шубуудайнгаа тоо олон болгоно бэшэ, мүн горитойхон мяха абана. Тиигэжэ нёдондо шубуунай 166 центнер мяха тус отделени абаһан байна. Фабрикын байра дотор дальбараануудые түлжүүлхэ цех тодхогдожо байха юм. Тэндэ 9 мянган дальбараа байлгагдахаар хараалагдана.

Энэ жэлдэ инкубаторта 62 мянган үндэгэ хэжэ, 52 мянган дальбараа абаха түсэбтэй. Абтаһан тэдэ дальбараануудынь совхозойнгоо ажахыда түлжүүлэгдэхэ болоно.

Фабрикада шубуунай эдеэн оньһон аргаар бэлэдхэгдэнэ. Тэндэ мяха, загаһа татадаг машина, тэжээл дэбтээдэг запарник, паста бэлэдхэдэг, үбһэ хэршэдэг түхеэрэлгэнүүд хүдэлнэ.

ШУБУУ ЭДЕЭЛҮҮЛГЫН РАЦИОН

Фабрикада долоон шубуушад хүдэлнэ. Тэдэнэр хүн бүхэнэй 1700 хүрэтэр тахяа харууһална. Шубуушад үдэрэй 7 час соо хүдэлөөд байхадаа үдэртөө тахяагаа 4 дахин эдеэлүүлнэ. Тэрэ үе соогоо байрыень сэбэрлэхэ ажалтай.

Тахяа янза бүриин тэжээл эдеэд байхадаа үндэгэлэсэ һайнтай байдагынь мэдээжэ. Шубуудай тэжээлэйнь рациондо—комбикормо, шэниисэ, ешмээн, загаһа болон мяханай үлэгдэл, яһанай, үбһэнэй гурил, биомицин, биостимулятор, загаһанай тоһон гэхэ мэтэ ороно.

Фабрикада гидропонно аргаар таряа ургуулга үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Тиигэжэ шэниисэ, ешмээнэй ногоо ургуулжа, тахяадаа эдюулнэ. Витамин ехэтэй минеральна энэ тэжээл хадаа үндэгэ олоор абаха ябадалдань нүлөөлдэг байһаниинь хэлсээнгүй.

Республика дотор арбан үндэгэ абалгада дунда зэргээр тэжээлэй 5 единицэ гаргашалагдадаг байгаа һаа, эндэ январь, февраль һарануудта 3,4—4,6 единицэ гаргашалагдаһан байна.

ЮУН ХЭГДЭХЭБ?

Совхозой шубуун ажал жэл ерэхэ тума улам хүгжөөгдэжэ, ашаг олзо ехэтэй һалбаринуудайнь нэгэн болгогдохо. 1965 ондо тахяагайнгаа тоо толгой 60 мянгада хүргэхөөр хараална. Тиимэһээ шубуунайнь байранууд үргэдхэгдэжэ, шэнэ барилганууд бодхоогдохонь.

Фабрикын дэргэдэ 10 мянган тахяагай, 6 мянган дальбараагай байха байранууд баригдаха юм.

Дурсагдаһан отделениин хүдэлмэришэд долоон жэлэй табадахи жэлдэ шэнгэстэй хүнгэн эдеэн бологшо—тахяагай үндэгэ, мяха абалгые эрид дээшэлүүлхын түлөө тэмсэнэ. Тэдэнэр байгша ондо 2 миллион 200 мянган үндэгэ абаха түсэбтэй.

Н. Цыбенов.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Эрхирэгэй совхозой 4-дэхи отделениин шубуунай фабрика соо.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Бүхэшүүлэй тулалдаан

ЯКУТСК. РСФСР-эй арадуудай зунай гурбадахи спартакиадые угтуулан эндэ дүрэ буляалдаагаар Алас-Дурна зүгэй зонын бүхэшүүлэй дунда шанга тулалдаан болоо. Аяар холын Сахалин, Магадан, Примори, Хабаровск, Буряадай АССР-эй, Шэтын областьһоо ерэһэн бүхэшүүлэй барилдаае харахаар ажалшад городой театр соо суглараа. Айлшадай дунда спортын 10-аад мастернууд хабаадалсаба.

— Гоё һайханаар барилдагшад, сугларагшадые баясуулдаг таанарта, амжалта түйлахыетнай хүсэнэб,— гэжэ КПСС-эй Яхадай обкомой секретарь нүхэр Чиряев хэлээ.

Энээнэй удаа 1962 ондо РСФСР-эй чемпион болоһон спортын мастер Николай Гоголев (Яхад), мүн тэндэ хоёрдохи, гурбадахи һуури эзэлһэн Дзантемир Зангиев (Хабаровск), Валентин Галандин (Владивосток) гэгшэд мүрысөөнэй туг үргэжэ, наадан эхилбэ.

Эгээл хүнгэн бэетэйшүүл Медведев (Владивосток) Голиков (Шэтэ) хоёр сэбэр һайханаар барилдаба. Тиигэжэ эдэнэр хоёрхон минутын туршада дүрөө буляалдажа ябаһаар, Шэтын түлөөлэгшэ дабгадашагүй дүрэ хэжэ, нүгөөдэеэ илаба. Удаадахи уулзалгада гараһан манай республикын түлөөлэгшэ Ивахинов Хабаровскын Неуморжицкий гэгшые бэлэхэнээр диилээ. Хүнгэншэг бэетэйшүүл сооһоо Улаан-Үдын түлөөлэгшэд Харпухаев, Баймеев гэгшэд эрхимлээ. Барилдаашан Баймеев гоё һайханаар барилдажа, Яхадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй радио, телевидениин шанда хүртэбэ.

Дундашаг бэетэйшүүл сооһоо манай республикын түлөөлэгшэ Сыркин Шэтын Оноприенко гэгшые хаяһан байна.

Гурбан үдэрэй туршада болоһон мүрысөөндэ Яхадай АССР-эй команда шадамар бэрхээр наадажа, түрүү һуури эзэлээ. Хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые Хабаровска, Примориин хизаарнуудай, дүрбэдэхиие Буряадай АССР-эй команда эзэлһэн байна.

И. Михайлюк,
Буряадай АССР-эй командын тренер, спортын мастер.

ТОБШОХОНООР

★ «Забайкальска» ангай совхозой норко харууһалдаг түрүү бригадые хүтэлбэрилэгшэ коммунис ажалай ударник Алла Борисовна Смирнова шадамар бэрхээр хүдэлмэрилдэг. Ажалайнгаа хажуугаар һамбаа оложо, совхозойнгоо барилгада эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байха юм. Совхозой хүдэлмэришэд ажалдаа алдаршаһан эрхим басагаяа Улаан-Үдын Городой Соведэй депутадта һунгаба.

Н. Втюрин.

★ Тальцы станциин клубта ородой гайхамшаг уран зураашa И. Е. Репинэй түрэһэн үдэртэ зорюулагдаһан вечер болобо. Тэндэ уран зураашын ажабайдал, ажал ябуулга тухай тобшо элидхэл хэгдэһэн байна. Удаань Репинэй картинануудые харуулһанай һүүлээр тэрэниие тайлбарилан хөөрэлдэлгэ болоо.

Г. Аширов.

★ Ивалгын Хубисхал тосхоной магазинай наймаалагша Цырен-Дулма Цыбенова тосхонойнгоо арад зониие эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдээр таһалгаряагүйгөөр хангаха ябадалда ехэ оролдолго гаргана. Тэндэ хододоо юумэн элбэг байдаг. Тиимэһээ эд бараа худалдаха түсэбөө 150—160 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

В. Доржиев.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур
1963 оной мартын 13.

Туристнар-спортсменүүдэй мүрысөөн

«Труд» гэжэ һайн дуранай спортивна бүлгэм жэл бүхэнэй марта һарын эхеэр туристнар-спортсменүүдэй мүрысөө үнгэргэдэг заншалтай болонхой. Энэ жэл Дээдэ-Онгостойн «Огонек» гэжэ пионернүүдэй лагерьта оройхон тэрэ мүрысөөн үнгэргэгдэбэ. Мүрысөөн элдэб олон бэрхэшээлтэй газарнуудаар ябажа, хаалта боолтонуудые дабан урилдаха программатай байгаа.

Энээндэ шэлэй механизированнэ заводой, мяха-консервын комбинадай, 154-дэхи барилгын трестын, 2-дохи СМУ-гай, судна заһабарилгын заводой, Кировэй нэрэмжэтэ заводой, нарин сэмбын фабрикын, ТЭЦ-эй командანууд тус бүридөө 4—4 эдир хүбүүд басагадһаа бүридэнэ. Санын урилдаанда түрүү һууриин түлөө шанга тэмсэл үргэлжэлүүлэгдээ. Мүрысөөнэй дүнгөөр нэгэдэхи группада нёдондоной чемпион байһан 2-дохи СМУ-гай туристнар түрүү һуурида дахин гараба. Анха түрүүшынхеэ мүрысөөндэ хабаадалсаһан ТЭЦ-эй команда хоёрдохи группада нэгэдэхи һуури эзэлһэн байна.

Гадна эдир туристнар аянай майхан түргэнөөр татаха, түүдэг аһааха, саһа хайлуулжа бусалгаха шадабарида һургагдаа. Тэрэшэлэн топографическа үгэ шудалагдаа.

В. Тарантаев.

Ботвинник Петросян хоёрой наадахын урда тээ

Москва мүрэнэй эрьедэ оршодог уужам, үргэн заалтай эстрадын театр соо мартын 22-һоо шатараар мүрысөөн эхилхэ юм. Театрай ехэ сценэ дээрэ дэлхэйн чемпион Михаил Ботвинник 32-той Тигран Петросянтай наадаяа эхилхэ болонхой. Иимэ шиидхэбэри мүрысөөнэй эмхидхэлэй комитет баталаа юм. Эдэ хоёр түрүүшынгээ наада мартын 23-най үдэр эхилхэ. Хэнэйнь сагаанаар наадахые жээрбэ таталга дээрэ мэдэгдэхэ. Понедельник, среда, субботын үдэр эдэнэрнай наадаха, вторник, четверг, амаралтын үдэрнүүдтэ хойшолуулагдаһан партинууд наадагдаха. Пятницада амарха болоно.

Швециин гроссмейстер Гидеон Штальберг, уласхоорондын мастер Гарри Голомбек (Англи) гэгшэд мүрысөөнэй арбитр болохо хүндэтэ тушаал даажа абаа.

Дэлхэйн эгээл бэрхэ шатаршан гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө, тэрэниие долоодохёо хамгаалжа ябаһан Ботвинникта 12 очко хэрэгтэй. Дэлхэйн чемпион болохын түлөө наадаһан Петросян 12,5 очко абаха зэргэтэй. Эдэнэр 24 парти наадаха юм. Бүхы партинууд наадагдаад, дэлхэйн шэнэ чемпионой тодорбол, май һарын хуушаадаар тэрээндэ илагшын шан барюулагдаха.

(ТАСС).

ХИЛЫН СААНАҺ

КПСС-эй, Советскэ правительствын хүтэлбэрил советскэ литература болон искусствын ажал ябуу Кремль соо болоһон уулзалга, тэрэ уулзалган КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи Секретарь Н. С. Хрущево үгэ социалис оронуудта ехээр һонирхогдон

УЛААН-БААТОР

Үргэн дэлисэтэйгээр коммунизм байгуулжа байһан үедэхи искусствын шухала зорилгонуудые Н. С. Хрущев тодорхойгоор хэлэжэ үгэһэн байна гэжэ «Үнэн» газетэ бэшэнэ.

ВАРШАВА

Үсэгэлдэр Польшын түбэй радиогоор Н. С. Хрущевой үгые дамжуулаа. Советскэ интеллигенциин Ленинскэ партида үнэн сэхэ байһан тухай болон Соведүүдэй ороной литература болон искусствын ажал ябуулагшадай коммунизм байгуулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахаар бэлэн байһан тухай Польшын телевидениин һүүлэй мэдээсэлнүүдэй комментаторнууд бэшэнэ.

БЕРЛИН

КПСС-эй болон Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэдэй литература болон искусствын ажал ябуулагшадтай уулзалгын болоһон тухай ГДР-эй хэблэл дэлгэрэнгыгээр бэшэнэ. Энэ уулзалга дээрэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгые найруулха зуураа, мүнөөдэрэй газетэнүүд үзэл сурталай асуудал мүнөө үедэ ехэ удхa шанартай болоод байна гэжэ тэмдэглэнэ.

Арад зондо дайшалхы революционно искусство хэрэгтэй гэһэн үгыень газетэнүүд онсо тэмдэглэнэ. ГДР-эй ажалшадта мүн лэ иимэ искусство хэрэгтэй гэжэ газетэнүүд бэшэнэ.

ПРАГА

КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев литература болон искусство тушаа тон зүб заабари үгэһэн байна гэжэ

«Руде Право»
Амгалан ёһоор
һууха тухай ё
сурталай асууд
ли удхатай бай
гэжэ нүхэр Хру
нэ. КПСС-эй эн
литикые дүүргэ
шье, дүүргэлт
байха гэжэ тэр
нэ

БЕЛГ

КПСС-эй бо
правительствын
шэдэй литерату
кусствын ажал
тай уулзалга д
щевой хэлэһэн
виин олониитэ
жо байна. Энэ
гые олонхи га
тоодо «Борба»,
«Виесник» гэһэ
тунхаглаба.

Искусствын т
ёһо гурим бари
тэй. Тэрэгүй һаа,
лон буржуазна
рондоо таарал
һэн бодол Н. С.
бэ гээд «Борба»
лэнэ.

Сомалиин правительствын шиидхэбэри

ЛОНДОН, мартын 11. (ТАСС). Рейтер агентствын Могадишоһоо мэдээсэһэн ёһоор, Сомалиин республикын премьер-министр Шермак гэгшэ Англитай дипломатическа харилсаа холбоогоо таһалдуулха гэжэ Сомалиин правительство шиидхэбэ гээд мүнөөдэр парламентда соносхобо. Кениин хилэ шадарай район тушаа Англиин буруу политика ябуулһан шалтагаанаар иимэ хэмжээн абтаһан байна. Тэрэ районд ажаһуудаг Сомалиин хүн зонуудай Эхэ оронтоёо нэгэдэхые хүсэдэг байгаашье һаань, Англиин правительство Кени гүрэндэ үлөөхэ гэжэ шиидэһэн байгаа гээд премьер-министр мэдүүлбэ.

РИМДЭ ХЭЛСЭЭН БОЛОЖО БА

РИМ, мартын 11. (ТАСС). Замбуулинай дайдые шэнжэлхэ талаар хамта ажаллаха тухай Совет болон Америкын гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдэй хэлсээн мүнөөдэр эхилбэ. СССР-эй Наукануудай академиин президиумэй гэшүүн—академик А. А. Благонравов энэ хэлсээндэ х
ветскэ делегаци
аэронавтикын б
най дайдые шэн
эрхилдэг нацио
лениин директо
профессор Хью
шэ Америкын д
гойлно.

Һонирхолтойгоор үнгэр

Улаан-Үдэ хотымнай «Спартак» бүлгэмэй спортсменүүд һүүлэй үедэ холын аяншалгада зорюулагдаһан һонирхолтой мүрысөөнүүдые үнгэргэдэг болоо. Эдэнэр коньки, санаар мүрысөө, һорёонуудые үнгэргэһэнэй удаа, үнгэрэгшэ суббото, амаралтын үдэрнүүдтэ бэрхэшээлнүүдые дабалгада зорюулагдаһан мүрысөөндэ хабаадалсаа. Дээдэ Онгостойн үзэсхэлэн гоё газарта болоһон мүрысөөндэ профсоюзай обкомой табан командaнууд хоорондоо тулалдаба.

Түрүүшын үдэр ой тайга соогуур гарахадаа хүндэ хүшэр хаалта боолтонуудые яагаад дабаха тухайгаа шалгалта үгэлгөөр хүдэлмэрилэгшэдэй обкомой командынхид эрхимлээ. Тэдэнэр асуудал, тэмдэг бүхэндэ һайн харюу үгэжэ, түрүү һуури эзэлбэ. Хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые гүрэнэй эмхи зургаануудай, гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй командaнууд эзэлһэн байна.

Үдэшэлэн команда бүхэн өөһэд өөһэдынгөө бэлэдхэһэн концерт харуулжа, баһал эндэ түрүү һууриин түлөө шанга шалгалта болобо. Багшанарай коллектив һайн программатай концерт харуулжа түрүүлбэ.

...Үглөөдэрынь бэрхэшээлнүүдые дабалгаар 800 метрэй зайда урилдаан болоһон. Шадамар бэрхэ спортсменүүдһээ бүридэһэн нютагай промышленностиин команда энэ зайе 4 минута 22 секунда соо гаталжа, түрүү һуури эзэлээ. Энээнэй удаа гансахан зуруулаар гал носоожо, уһа бусалгаха даабариин гарахада команда бүхэн хуурай модо, мүшэр бэдэржэ иишээ тиишээ харайлдана. Гүрэнэй эмхи зургаануудай команда 8 минута 18 секундын туршада саһа хайлуулжа, бусалгажа шадаа ха юм.

Һүүлшын мүрысөөн—сахилгаан түргэнөөр майхан татаха наадан болобо. Өндэ нютагай промышленностиин командынхид дахинаа шалгаржа, 39,2 секундын туршада майханаа татажархиба. Эдэнэрэй удаа багшанар, гүрэнэй эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд гараа.

Мүрысөөнэй дүн гаргахада хамтадань 11 очко абаһан нютагай промышленностиин коллективэйхид эрхимлээ. Хоёрдохи һуурида багшанарай команда гараа.

Н. Иванов.

Аян з
морд

ПЕРМЬ. «Уро
Центральна С
сменүүдэй дун
мүрысөөн боло
12-һоо 17 боло
хэ энэ мүрысө
ряадай АССР-э
байшуул аян з
Республикынга
хурдан солбон
ридон Бурдук
Кобелев, Нико
Василий Заигра
Леонард Кар
хамгаалха юм.

Саг
ул

Улаан-Үдын г
рнин мэдээсэһэн
дэр республика
гэ үүлэтэй байх
болохогүй. Зүүн
лаханаар һалхи
родто үглөөгүүр
тэн, үдэртөө 0-
болохоор багса
Мартын 14—1
республика дотор
ха, саһан орохо
һулаханаар һал
гүүдта һүнинд
нютагуудта 8—1
градус хүйтэнһ
хүрэтэр дула

Ц. Ц. Ц

Манай адрес, телефо

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Лен
ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора—46-32, зам. ре
ответ. секретаря—27-37, отделов: партийной жизн
—24-74, сельского хозяйства—47-59, советско
и культуры, литературы и искусства—34-05, пр
транспорта, информации—35-14, писем и рабсе
отдел переводов и корректорская—35-95, бухг
Для междугородных переговоров — 16.
Гор. Улан-Удэ, типография Министерс
Бурятской АССР.

Н00372.